

Ville Pasanen

LASTEN JA NUORTEN TERVEYTTÄ EDISTÄMÄSSÄ

Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä osana valtion
biopolitiikkaa

TIIVISTELMÄ

Ville Pasanen: Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä osana valtion biopolitiikkaa
Pro Gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2024

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä on päätenyt osaksi valtion käyttämää biopolitiikkaa. Move! -mittaus ja palautejärjestelmä pidetään vuosittain viides- ja kahdeksaluokkalaisille. Järjestelmä testaa fyysistä toimintakykyä. Move! -mittaus ja palautejärjestelmä on tullut isoksi osaksi suomalaista arviointiperinnettä. Tutkielmassani tutkin sekä Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän loppuraporttia sekä sen syntyvaiheen asiakirjoja. Teoriani pohjautuu Michel Foucault'n vallan muotoihin ja niistä pohjautuvaan biopolitiikkaan. Biopolitiikalla tarkoitetaan valtion väestöön käyttämää epäsuoraa tai suoraa hallinnan tapaa, joka koskee elämään ja väestön hallintaan liittyviä kysymyksiä. Tutkimuksessa on käytetty genealogista teoreettis-metodologista lähestymistapaa.

Tutkimuksen aineiston kerääminen aloitettiin Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportista. Loppuraportin avulla aineisto kerättiin genealogiselle lähestymistavalle ominaisesti etenemällä asiakirja kerrallaan, kunnes aineisto oli valmis ja se sisälsi kaikki Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän syntyyn liittyneet asiakirjat. Aineiston keräämisessä hyödynsin myös asiantuntijahaastatteluita.

Tutkimuksen tuloksista selvisi, että Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän syntyvaiheen asiakirjoissa diskurssit keskittyivät vahvasti fyysiseen toimintakykyyn, mutta myös tiedonkeruun ja analysoinnin diskurssi koettiin tärkeäksi. Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää rationalisoitiin Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportissa diskursseilla, jotka olivat fyysisen toimintakyvyn diskurssi, talouden diskurssi, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden diskurssi sekä tiedonkeruun ja analyysin diskurssi.

Tutkimuksen tuloksista on havaittavissa Michel Foucault'n biopoliittisen ajattelun piirteitä, sillä Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä on yksi valtion keino säännellä kansalaistensa, erityisesti lasten ja nuorten, elämää. Tässä mittaus- ja palautejärjestelmän kontekstissa biopoliittinen vaikuttaminen on toteutettu monipuolisten diskurssien avulla. Tutkielma antaa uutta biopoliittista näkökulmaa Move! -mittaus- ja palautejärjestelmään sekä ottaa huomioon Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän osana suomalaista arviointiperinnettä.

Avainsanat: Biopolitiikka, Michel Foucault, Move!, Liikunta, Peruskoulu

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

ABSTRACT

Ville Pasanen: Move! -Measurement and feedback system as part of the state's biopolitics
Masters' Thesis
Tampere University
Faculty of Education and Culture
April 2024

The purpose of this study was to investigate how the Move! measurement and feedback system has become part of the state's biopolitics. The Move! measurement and feedback system is administered annually to fifth and eighth graders, testing their physical activity. It has become a significant part of the Finnish evaluation tradition. In this thesis, I examine both the final report of the Move! measurement and feedback system and the documents related to its inception. The theoretical framework is based on Michel Foucault's analytics of power and forms of power, particularly biopolitics, which refers to the indirect or direct governmental approach used by the state concerning issues related to life and population management. The research adopts a genealogical theoretical-methodological approach.

Data collection began with the final report of the 'Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä'. Following the genealogical approach, data was collected document by document until all materials related to the inception of the Move! measurement and feedback system were included. Expert interviews were also utilized in data collection.

The results of the study revealed that in the documents related to the inception of the Move! measurement and feedback system, discourses heavily focused on physical activity, but discourse on data collection and analysis was also deemed important. The Move! measurement and feedback system were rationalized in the final report of the 'Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä' through discourses including physical activity, economy, equality and equity, and data collection and analysis.

The results of the study exhibit characteristics of Michel Foucault's biopolitical thought, as the Move! measurement and feedback system is one of the state's means to regulate the lives of its citizens, especially children and youth. In this context, biopolitical regulation is realized through diverse discourses. The thesis offers a new biopolitical perspective on the Move! measurement and feedback system. It also considers the Move! measurement and feedback system as part of the Finnish evaluation tradition.

Keywords: Biopolitics, Michel Foucault, Move!, Physical education, Comprehensive school

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	MICHEL FOUCAULT'N VALTATEORIAM	10
2.1	Hallinnan analytiikka	10
2.2	Valta ja sen muodot Foucault'laisittain	11
2.3	Biovalta	12
2.4	Biopolitiikka	13
2.5	Biopolitiikka aiemmissä tutkimuksissa	16
3	MOVE! GENEALOGIAN KOHTEENA	18
3.1	Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä	18
3.2	Genealoginen lähestymistapa.....	19
3.3	Tutkimuskysymykset.....	21
3.4	Tutkimusaineisto	21
3.5	Tutkimuksen toteutus.....	23
4	TULOKSET	25
4.1	Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän kehitys sekä biopoliittiset diskurssit	25
4.1.1	<i>Valtionhallinnon periaatepäätökset kansalaisten aktivoimisen käynnistäjinä: monipuoliset biopoliittiset diskurssit kansanterveyden edistämiseksi</i>	25
4.1.2	<i>Valtioneuvoston asetuksen johdattamana kohti liikkuvaa ja tervettä yksilöä</i>	31
4.1.3	<i>Ideoista kohti lopullista Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää: tiedolla johtamisen diskurssi fyysisen aktiivisuuden tueksi</i>	35
4.2	Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän rationalisointi loppuraportissa	42
4.2.1	<i>Fyysisen toimintakyvyn diskurssi</i>	42
4.2.2	<i>Talouden diskurssi</i>	45
4.2.3	<i>Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden diskurssi</i>	46
4.2.4	<i>Tiedonkeruun ja analyysin diskurssi</i>	48
5	POHDINTA	51
5.1	Yhteenveto ja johtopäätökset.....	51
5.2	Tutkimuksen eettisyys.....	53
5.3	Jatkotutkimusaiheita	55
	LÄHTEET	57
	LIITTEET	62
	Liite 1: Dokumenttiaineisto	62

1 JOHDANTO

Lapsille ja nuorille liikuntaa voidaan pitää yhtenä keskeisenä osana heidän kasvuaan ja kehitystään. Liikunta tarjoaa heille mahdollisuuden oppia uusia taitoja, kehittää sosiaalisia suhteita ja myös pitää hauskaa. Liikunta auttaa lapsia ja nuoria ymmärtämään oman kehonsa merkityksen sekä oppimaan elämään terveellisten elämäntapojen mukaisesti. Säännöllinen liikunta ja fyysinen aktiivisuus voivat myös auttaa lapsia ja nuoria hallitsemaan stressiä ja parantamaan keskittymiskykyä, mikä voi hyödyttää heitä sekä koulussa että vapaa-ajalla. (Syväoja ym., 2012.) Lisäksi liikunta tarjoaa heille mahdollisuuden löytää itselleen mieluisia harrastuksia ja tukiverkostoja, mikä voi edistää heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Näiden positiivisten hyötyjen takia lasten ja nuorten fyysisestä toimintakyvystä yritetään pitää huolta. Liikunnan hyötyjen lisäksi lasten ja nuorten kehot ovat olleet myös erilaisten kontrollointien kohteena läpi lapsuuden instituutioiden historian. Lapsia on esimerkiksi mitattu ja punnittu neuvoloissa ja näin on saatu muodostettua tilastoidut normaalijakaumat. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos kokoaa TEAviisariin näitä tietoja. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2024.)

Kansainvälisten suositusten mukaan 7–17-vuotiaiden lasten ja nuorten tulisi urheilla noin tunti päivässä. Urheilun tulisi olla melko raskasta ja monipuolista sisältäen lihaksia ja luustoa vahvistavaa liikuntaa. (World Health Organization, 2010.) Myös kotimaiset suomalaiset tutkimukset ja liikkumissuositukset ovat samoilla linjoilla. Niidenkin mukaan reipasta, monipuolista ja rasittavaa urheilua tulisi olla vähintään tunti päivässä liikkujan ikä huomioiden. Tämän lisäksi pitkäkestoisia paikallaanolojaksoja tulisi välttää. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021.)

Lasten ja nuorten liikunnasta saadut hyödyt ovat vähentyneet, sillä istuvasta elämäntavasta on tullut huolestuttava trendi 2000-luvulla. Valtioneuvoston esitysten johdosta opetushallitus halusi tarttua istuvan elämäntavan kitkemiseen

ja kannustaa lapsia ja nuoria olemaan fyysisesti aktiivisempia (Opetushallitus, 2023). Ajan saatossa ongelmaan kehitettiin Move! -mittaus ja palautejärjestelmä.

Move! on valtakunnallinen mittaus- ja palautejärjestelmä lasten ja nuorten fyysisestä toimintakyvystä. Sen keskeisenä päämääränä on rohkaista lapsia ja nuoria huolehtimaan omasta fyysisestä hyvinvoinnistaan. Mittaus- ja palautejärjestelmä teetetään viides- ja kahdeksaluokkalaisille oppilaille. Näiden mittauksien ja palautteen avulla olisi tarkoitus saada oppilaat ja heidän perheensä oivaltamaan fyysisen toimintakyvyn merkitykset oppilaan terveydelle, päivittäiselle hyvinvoinnille, jaksamiselle ja koulumenestykselle. Move! -mittaukset ovat osa koulun liikuntakasvatusta. (Huhtiniemi, 2021.)

Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä on nykyisessä muodossaan iso osa suomalaista oppimisen arviointia. Suomalainen arviointiperinne perusopetuksessa on otantaperusteista (Jakku-Sihvonen, 2013). Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä eroaa kuitenkin normaalista otantaperusteisesta arviointiperinteestä, sillä siinä arvioidaan kaikkia viides- ja kahdeksaluokkalaisia oppilaita. Muissa Pohjoismaissa arviointiperinne eroaa suomalaisesta arviointiperinteestä, sillä standardoidut testit ja koulutarkastukset ovat muissa Pohjoismaissa yleisiä (Simola ym, 2009; Kauko ym, 2020). Suomessa peruskoulun nykyinen arviointipolitiikka estää koulujen paremmuusjärjestyslistaukset, eikä 'ranking-listoja' löydy Suomesta (Wallenius ym, 2018). Tulevaisuudessa tähän voi tulla muutos, sillä yhteiskunnassa vallitsee hallinnon läpinäkyvyyden vaatiminen (Wallenius ym, 2018). Tätä muutosta ovat olleet vauhdittamassa digitalisaation edistysaskeleet, jotka mahdollistavat tiedonkeruuta, hallinnointia, analyysia ja visualisointia, mistä syystä arviointipolitiikka Euroopassa on muuttunut kohti julkisempaa tietoa (Piattoeva ym, 2023; Wallenius, 2020). Julkista arviointitietoa on vastustettu, ettei kouluja vertailtaisi tai häpäistäisi, mikä voisi johtaa sosiaaliseen eriytymiseen eri alueilla (Wallenius, 2020; Wallenius ym, 2018).

Politiikan kentällä arviointi on kasvanut keskeiseksi koulutuspolitiikan kohteeksi (Kauko ym, 2018). Arvioinnin voidaan ajatella olevan politiikan väline tarkastella poliittisten päätösten tuloksia koulutusta koskevissa asioissa (Kauko ym, 2020). Suomessa on Kansallisen koulutuksen keskus, jonka roolia voidaan pitää merkittävänä suomalaisen arvioinnin strategisessa johdossa (Kauko ym, 2020). Arviointitiedon kasvaessa merkitykselliseksi se sekä mahdollistaa uusien

toimijoiden esiintulon koulutuspolitiikassa että vahvistaa tiedon tuottajien ja analysoijien roolia, mikä toimii käsi kädessä arvioinnin käytön lisääntyessä hallinnan välineenä ja valtaa käyttävien toimijoiden vahvistuessa (Piattoeva ym, 2023).

Arviointi on noussut keskeiseksi koulutuspoliittiseksi kysymykseksi, mikä heijastuu myös Suomen nykyiseen koulutusjärjestelmään. Vaikka suomalaisessa peruskoulupolitiikassa vallitsee otantaperusteinen arviointi, Euroopassa arviointipolitiikka on muuttunut kohti julkisempaa tietoa (Wallenius, 2020). Vaikka Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä onkin osa suomalaista oppimisen arviointia, seuraa se omilla julkisilla tiedoillaan ja koko ikäluokan testaamisellaan enemmän eurooppalaista trendiä.

Siitä huolimatta, että Suomessa vallitsee otantaperusteinen arviointipolitiikka, veloitetaan arviointia lainsäädännön tasolla. Valtioneuvoston asetuksessa (2009) koulutuksen arvioinnin tavoitteeksi asetetaan, että tietoa koulutuksesta tulee hankkia ja analysoida, jotta tätä tietoa voidaan käyttää koulutuspoliittisessa päätöksenteossa ja koulutuksen kehittämisessä. Tätä lainsäädännöllistä veloitetta Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä palvelee.

Tutkielmani tarkoituksena on tarkastella Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää osana valtion biopolitiikkaa. Tutkielmassani tarkastelen millaisten vaiheiden kautta Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä on syntynyt ja millaisin biopoliittisin diskurssein Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää rationalisoidaan sen syntyvaiheen asiakirjoissa. Tämän lisäksi tarkastelen millaisin biopoliittisin diskurssein Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää rationalisoidaan 'Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmässä'. Tässä edellä mainitussa loppuraportissa esitellään Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää, joka vaihtoi myöhemmin nimekseen Move!. Tästä syystä kyseisen loppuraportin nimi on julkaisuvaiheessa ollut 'Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä'. Tutkielmassa hyödynnetään Michel Foucault'n vallan teorioille tyypillistä genealogista teoreettis-metodologista lähestymistapaa.

Foucault'n (2010b) mukaan biopolitiikalla tarkoitetaan valtion väestöön käyttämää suoraa ja epäsuoraa hallintaa. Biopolitiikan synty ajoittuu 1700-luvulle, jolloin ensimmäiset biopoliittiset strategiat paneutuivat sairauksien ja yleisen terveyden hoitoon, yhdistäen yksilön hyvinvoinnin tavoitteen koko väestön

terveyden hallintaan (Rabinow & Rose, 2006). Valtiot ottivat mallia paimentamisesta, mikä loi lopulta suuntaviivat länsimaiselle valtion biopolitiiselle hallinnalle (Foucault, 2010b). Biopolitiikka tarkastelee poliittisia kysymyksiä, jotka liittyvät elämään ja kuolemaan sekä kaikkia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa ihmisen olemassaoloon välittömästi tai välillisesti, kuten lisääntymistä, sairastumista ja kuolemaa (Dean, 2010).

Biopolitiikkaa ja Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää on tutkittu paljon erillään, mutta biopolitiikan tutkimuskentällä Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä on jäänyt sen ulkopuolelle. Move! -mittaus- ja palautejärjestelmästä on julkaistu artikkeleita, jotka käsittelevät esimerkiksi vuosittaisia mittaustuloksia ja niistä tehtyjä johtopäätöksiä viides- ja kahdeksaluokkalaisten fyysisestä toimintakyvystä (Huhtiniemi, 2024; Huhtiniemi, 2022; Sääkslahti, 2020). 2010-luvun lopussa Move! -mittausten perusteella on huolestuttu esimerkiksi kehon luonnollisen liikkuvuuden puutteista (Sääkslahti, 2020). Kuitenkin vuonna 2023 teetettyjen Move! -mittausten perusteella viides- ja kahdeksaluokkalaisten fyysinen toimintakyky on noussut aiempien vuosien taantumusjakson jälkeen (Huhtiniemi, 2024). Lisäksi Move! -mittaus- ja palautejärjestelmästä on tutkittu opettajien valmiuksia, osaamista sekä haasteita mittausten toteutuksessa ja lasten toimintakyvyn tukemisessa (Salin ym., 2022). Salin ym. (2022) tutkimustulosten perusteella opettajat kokivat olleensa kykeneviä mittausten tekemiseen, mutta heidän kokemuksensa tulosten pedagogisesta hyödyntämisestä olivat vähäisiä.

Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä on vasta kymmenen vuotta vanha järjestelmä, joten sitä on tutkittu vasta vähäisesti erilaisissa konteksteissa. Koska mittaristoa teetetään vuosittain joka ikäryhmälle vuorollaan, on Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä yhteiskunnallisesti merkittävä järjestelmä. Tästä syystä sen biopolitiittinen tutkiminen on yhteiskunnallisesti tärkeää. Tutkielmani avulla tuon esille sitä, millaisilla eri keinoilla valtio on perustellut ja vaikuttanut kansalaisiinsa, eritoten lapsiin ja nuoriin. Tämän lisäksi tutkimukseni on lisäämässä Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän läpinäkyvyyttä yhteiskunnassa.

Tutkielmani koostuu viidestä käsittelyosuudesta. Aloitin tutkielmani johdannolla, jonka jälkeen siirryn käsittelemään tarkemmin Michel Foucault'n vallan muotoja sekä biopolitiikkaa, johon teoriataustani pohjautuu. Tämän jälkeen

esittelen tutkielmani analyysimenetelmää ja -vaiheita sekä tutkimusongelman.
Tulososion jälkeen viimeisenä on pohdintaosuus.

2 MICHEL FOUCAULT'N VALTATEORIAT

2.1 *Hallinnan analytiikka*

Tässä tutkielmassa Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän tarkastelu kiinnittyy hallinnan analytiikan tutkimukseen. Hallinnan analytiikalla tarkoitetaan Michel Foucault'n ajatuksiin pohjautuvaa yhteiskuntatieteellistä tutkimussuuntausta, jota voidaan käyttää työkaluna, kun tarkastellaan esimerkiksi yhteiskunnallisia tapahtumia ja vallankäyttöä. Hallinnan analytiikan käsitteellä viitataan menetelmiin, joiden avulla pyritään selittämään ja antamaan mahdollisuuksia vallankäytön analysoimiseen. (Kaisto & Pyykkönen, 2010).

Michel Foucault (1926–1984) oli ranskalainen filosofi, joka tuli tunnetuksi erityisesti valta- ja tietoteorioistaan. Foucault'n (2010a) mukaan valta on läsnä jatkuvasti ja sitä esiintyy kaikissa elämän suhteissa sekä tilanteissa, sillä valta tuottaa itseään jatkuvasti. Vallan alkuperää tai syntyä ei voida määrittellä tarkasti, sillä Foucault'laisen hallinnan analytiikan mukaan kaikki osallistuvat valtaan ja sen luomiin suhteisiin joko tuotteena tai tuottajana (Kaisto & Pyykkönen, 2010).

Foucault'n ajatusten merkittävimminä kehittäjinä voidaan pitää brittisosiologeja Nikolas Rosea ja Peter Milleriä, sekä australialaista sosiologia Mitchell Deania. Dean (2010) määrittelee hallinnan analytiikan tarkoittavan enemmän tai vähemmän harkittua sekä rationaalista toimintaa, jota suorittavat monet eri toimijat käyttämällä vaihtelevia keinoja, pyrkimyksenä vaikuttaa muun muassa ihmisten tavoitteisiin, toiveisiin ja uskomuksiin. Rosen ja Millerin määritelmä on Deanin kanssa yhteneväinen. Rosen ja Millerin (2008) mukaan hallinnan analytiikalla viitataan tutkimusalueeseen, joka tarjoaa mahdollisuuden systemaattisesti tarkastella muuttuvia vallankäytön strategioita, joiden tarkoituksena on vaikuttaa yksilöiden ajatteluun sekä toimintaan monipuolisilla keinoilla ja mekanismeilla. Hallinnan analytiikka tarjoaa välineitä arvioida poliittista järkeä, joka tiivistetysti viittaa vuosien varrella muotoutuneeseen

poliittiseen järkeilyyn, joka vaikuttaa politiikan ja hallintakäytäntöjen muotoutumiseen (Helén, 2010).

2.2 *Valta ja sen muodot Foucault'laisittain*

Foucault'n (2010b) mukaan valta kuuluu ihmisten välisiin suhteisiin ja on sekä syy että seuraus erilaisille tapahtumille. Hänen mukaansa valtaa ei voida poistaa mistään tilanteista, vaikka näin haluttaisiinkin tehdä (Foucault, 2010b). Valta nähdään usein negatiivissävytteisenä, vaikka sen päämäärä olisikin positiivinen (Ojakangas, 2001). Foucault'n (2010a) mukaan valta pitäisikin nähdä rajoitusten ja kieltojen lisäksi positiivisena, sillä valta on erityisesti tuottavaa sekä luovaa ja sen tehtävänä on vaalia sekä aikaansaada lisää elämää. Vallan harjoittamisen tilanne syntyy useista suhteista, subjekteista ja toimijoista (Helén, 2010).

Michel Foucault'n mukaan neljä vallan muotoa ovat seuraavat: juridis-diskursiivinen valta eli suvereenivalta, kurivalta, hallintavalta ja biovalta. Kaikki vallan muodot edustavat omaa tapaa ja tyyliä, miten valtaa voidaan käyttää. Vaikka Foucault erotteli vallan eri muotoihin, eivät ne poissulje toisiaan. Tämän lisäksi käytännössä vallan muodoissa esiintyy limittäin samoja piirteitä. Kaikille vallan muodoille on myös yhteistä se, että niissä on asetettu tietty päämäärä, jota varten valtaa käytetään. Seuraavaksi jatkan edellä mainittujen neljän vallan muodon tarkempaan tarkasteluun, jonka jälkeen keskityn syvällisemmin biopolitiikan käsitteeseen.

Suvereenivalta esiintyi historiassa valtansa perineissä johtajissa, jotka halutessaan pystyivät mielivaltaisesti päättämään lakia rikkoneen henkilön elämästä ja kuolemasta (Foucault, 2010a). Suvereeniin valtaan liittyivät vahvasti voimassa olleet lait, joita oli noudatettava (Dean, 2010). Hallitsijat usein näyttivät valtaansa julkisissa teloituksissa, joissa he halusivat osoittaa, kuinka käy, jos uskaltaa hyökätä hallitsijan tahtoa, valtaa tai persoonaa vastaan. (Ojakangas, 2005; Foucault 2010a). Suvereenin vallan käyttäjän tarkoitus on saada ihmiset tottelemaan vallan käyttäjää (Foucault, 2010b). Suvereenin vallan aikakaudella eräs logiikka oli vähentämisen periaate, joka pyrki rajoittamaan yksilöiden vapautta ja autonomiaa, mutta modernissa yhteiskunnassa tämä periaate väistyi tuottavuuden periaatteen tieltä, jossa valtio pyrkii ohjaamaan ja hyödyntämään

yksilöiden toimintaa tuottavuuden maksimoimiseksi (Ojakangas, 2005). Modernissa yhteiskunnassa suvereenivalta ei näyttäydä enää johtajan mielivaltaisina päätöksinä, vaan muina kurinpidollisina toimina, kuten vankeusrangaistuksina ja sakkoina, joten se sekoittuukin usein kurivallan kanssa (Dean, 2010).

Kurivallan tarkoituksena on kurin avulla saada ihmiset toimimaan yhteiskunnan normien mukaisesti (Foucault, 2005b; Dean, 2010). Yksi kurivallan ilmenemismuodoista on tietyn alueen erilaiset tarkkailu- ja hallintatekniikat, joita on käytetty esimerkiksi vankilainstituutioissa (Foucault, 2005b). Myöhemmin kurivalta on levinnyt muihinkin instituutteihin, kuten armeijaan, kouluun ja sairaaloihin (Kaisto & Pyykkönen, 2010). Kurilla ei pyritä keskittymään fyysiseen rankaisemiseen, vaan sillä viitataan laajempaan järjestelmälliseen kurinpitoon, josta esimerkkinä toimivat armeijan sulkeisharjoitukset (Helen, 2016). Kurivalta haluaakin vaikuttaa jokaiseen yksilöön kontrolloinnin kautta ja siinä ihmisten välinen hierarkia on usein näkyvässä (Foucault, 2005b).

Hallintavalta tarkoittaa valtaa, jossa ei ole selkeää tilanteen hallitsijaa ja hallittavaa, vaan hallintavalta syntyy ja muokkautuu prosessina, jossa vallan eri osapuolet vaikuttavat toisiinsa (Foucault, 2010a). Hallintavallan taustalla on aina jokin merkitykselliseksi koettu päämäärä, johon tähdätään johdonmukaisella toiminnalla (Kaisto & Pyykkönen, 2010). Hallintavallassa hallinta vaikuttaa kaikkiin osapuoliin, eli toisin sanoen valta ja hallinta koskee hallintavallan kaikkia asianosaisia (Helén, 2010). Hallintavallassa tehokkuuden kannalta onkin hyödyllistä saada ihmiset kokemaan itsensä tärkeiksi, mikä luo aktiivisuutta ja luovuutta (Kaisto & Pyykkönen, 2010). Hallintavallassa tilanteet ja hallinnan muodot ovat kuitenkin aina erilaisia ja ne muokkautuvat ajan kuluessa (Siippainen, 2018). Vaikka hallintavallassa käytetään hyödyksi suvereeni- ja kurivallalle tunnusomaisia tekniikoita ja järjelytapoja, on sille ominaista yrittää uudelleenkirjoittaa ja koodata niitä (Dean, 2010). Hallintavallan yhtenä tarkoituksena voidaankin pitää itseohjautuvuutta (Kaisto & Pyykkönen, 2010).

2.3 *Biovalta*

Biovalta (eng. biopower) on yksi Michel Foucault'n luomista vallan muodon käsitteistä. Biovalta alkoi Foucault'n (2010a) mukaan muodostumaan vähitellen

1600- ja 1700-luvuilla suvereenin vallan tilalle. Biovalta syntyi, kun kaksi erillistä lähestymistapaa, kurinpidollinen ja väestönhallinnallinen *biopolitiikka*, yhdistyivät (Foucault, 2010a). Biovallan mukaisesti ihmiset nähdään tuottavina työntekijöinä, joihin panostamalla työn eri prosessit saadaan nopeammiksi (Dean, 2010). Kapitalismin voidaan ajatella syntyneen tämän panostuksen avulla (Foucault, 2010a). Biovallassa valtaa käytetään ihmismassoihin ja vallan tarkoituksena on muovata vallan kohdetta monipuolisesti tuottavammaksi (Helén, 2010). Kapitalismin syntyä auttoikin se, että ihmisiä muovattiin tehokkaiksi biovallan keinoilla (Foucault, 2010a).

Biovallassa valta koetaan tuottavana ja valta tunkeutuukin ihmisten sosiaalisiin suhteisiin synnyttäen yhteiskunnan toivomia normeja ja käyttäytymismalleja (Oksala, 1997). Foucault'n mukaan biovalta on korvannut vanhanaikaisen käsityksen siitä, että valta on aina negatiivista (Foucault 2010a; Oksala 1997). Biovallassa hallinnan ja tiedon suhde on vastavuoroista, sillä ihmisten hallinnalla voidaan synnyttää uutta ja tarpeellista tietoa, mutta tietoa tarvitaan ihmisten hallintaan (Helén, 2010). Biovallan hienous on siinä, että se pystyy vaikuttamaan elämän eri kohtiin ilman, että sen täytyy riistää henkiä (Ojakangas, 2005). Biovallassa nimensä mukaisesti kiinnitetään huomio elämän säilyttämiseen erityisesti ihmisten ymmärrystä kehittämällä, ei kuolemanpelkoa ylläpitämällä (Hänninen & Karjalainen, 1997).

Foucault aloitti käyttämään biovallan termiä luonnoillaan 1970-luvulla (Helén, 2016). Foucault käytti aluksi termiä biovalta, minkä jälkeen hän on puhunut biopolitiikasta. Termit sekoittuvat usein ja niitä käytetään usein synonyymeinä. Pro Gradu -tutkielmassani tulen erottelemaan nämä termit toisistaan, sillä koen biopolitiikan erillisenä ja mielenkiintoisena juuri poliittisena väestönhallintaan liittyvänä menetelmänä.

2.4 *Biopolitiikka*

Biopolitiikalla (eng. biopolitics) tarkoitetaan yksinkertaisuudessaan elämään ja sen hallintaan liittyviä politiikan kysymyksiä (Dean, 2010; Lemke, 2011). Biopolitiikka nykymuodossaan syntyi, kun ihmiset alkoivat huomata, että poliittisilla valinnoilla ja teoilla on vaikutusta heidän omaan olemassaolonsa sekä terveyteensä ja sitä kautta myös väestön elinikään. (Foucault, 2010a). Alun

perin Foucault'n (2010b) mukaan biopolitiikka on saanut alkunsa kristillisestä sielunpaimennuksesta, joka 1700-luvulle siirtyessä muuttui politiikan mukaantulon seurauksena paimenvallaksi. Foucault'n (2010b) mukaan sielunpaimennuksen tarkoituksena oli johtaa, ohjata, opastaa sekä manipuloida ihmisiä.

Biopoliittisen näkökulman mukaan kansa voidaan määritellä kolmella tavalla. Ensimmäisenä kansa on määritelty elävänä organismina, jota pitää suojella terveydenhuollolla. Toiseksi kansalaisen arvoon ajatellaan kuuluvan moraalinen, syntyperän ja vaurauden lisäksi myös biologiset ominaisuudet. Kolmanneksi kansasta yritetään itsekasvatuksen keinoin saada täysivaltaisia ja osallistuvia kansalaisia. (Helen & Jauho, 2003.) Biopolitiikka käsittelee nykyisinkin elämään ja kuolemaan liittyviä poliittisia asioita, jotka voivat välittömästi tai välillisesti vaikuttaa ihmisen olemassaoloon (Dean, 2010). Biopolitiikka ottaa huomioon kaikki ihmisen elämää koskevat positiiviset ja negatiiviset asiat, kuten lisääntymisen, sairastumisen sekä kuoleman (Dean, 2010).

Biopolitiikka, eli elämän hallinta poliittisen vallan keinoin, herättää monenlaisia näkemyksiä ja tulkintoja. Se, miten elämä määritellään vaikuttaa vahvasti näkemyksiin biopolitiikasta. Edellä mainitusta Foucault'laisesta biopolitiikan käsitteen määrittelystä on jokseenkin erilaisia näkemyksiä, joita tulen seuraavaksi esittelemään.

Yksi tunnetuimmista filosofiista biopolitiikan kentällä, Giorgio Agamben, korostaakin biopolitiikan synkkää puolta. Giorgio Agamben (1998) kertoo biopolitiikan 'paljaan elämän' näkökulmastaan, jossa valtiolla on suvereenin vallan tavoin oikeus päättää kansalaisten elämistä. Hänen näkökulmansa biopolitiikasta onkin negatiivisempi kuin Foucault'n. Agamben (2005) mukaan moderni yhteiskunta on poikkeustilassa (state of exception), jossa valtio biopolitiikan keinoilla kontrolloi vahvasti kansalaisiaan. Agamben (1998) kuvailee 'paljaan elämän' tarkoittavan tilaa, jossa ihminen joutuu elämään ilman oikeudellista suojaa tai poliittista merkitystä. Agamben käyttää 'paljas elämä' -käsitettä kuvailemaan biopolitiikkaa ja osoittamaan, miten valtio voi määrittää, kenen elämä on arvokasta ja miten biopolitiikka liittyy esimerkiksi natsien keskitysleireihin, joissa ihmiset menettivät kaiken oikeudellisen suojansa (Agamben, 1998). Agamben (1998) painottaakin, että 'paljaan elämän' vuoksi

suvereeni valta ja biovalta eivät ole eroteltavissa, vastoin Foucault'laista vallan muotojen määrittelyä. Agambenin näkemykset 'paljaasta elämästä', Foucault'laisesta näkökulmasta tarkasteltuna, sisältävät enemmän suvereenille vallankäytölle kuin biopolitiikalle ominaisia ajatuksia (Ojakangas, 2005).

Foucault korostaa, että hänen näkemyksessään biopolitiikka ei ole suvereenia valtaa, vaan biopolitiikka pyrkii ennemminkin ihmisten ja elämän prosessien sääntelyyn (Lemke, 2011; Dean, 2010). Foucault korosti biopolitiikan paradoksaalisuutta huomauttamalla, että sen periaatteita voidaan tulkita niin, että massiiviset massamurhat ovat mahdollisia, jos niiden väitetään edistävän elämää ja väestön hyvinvointia (Ojakangas, 2005). Hän puhuukin massamurhien osalta veren biopolitiikasta, joka kuvaakin juuri tällaisia raakoja toimenpiteitä väestön elämänhallintaan liittyen (Foucault, 2010a). Näiden filosofien näkemykset osoittavatkin sen, kuinka biopolitiikka on moniulotteinen käsite, joka herättää kysymyksiä vallan, oikeudenmukaisuuden ja yksilön oikeuksien suhteista modernissa yhteiskunnassa.

Biopolitiikasta ja sen monitulkintaisuudesta on myös useita erilaisia näkemyksiä. Biopolitiikan monitulkintaisuutta selittää se, että osa tutkijoista on käyttänyt biopolitiikan termiä kuvaamaan historiassa esiintynyttä rasismia ja eugeniikkaa, kun taas toiset tutkijat kertovat sen liittyvän demokraattisen yhteiskunnan järjestämiseen ja päätöksentekoon (Lemke, 2011).

Modernissa valtiossa biopolitiikan keinoin yritetään parantaa väestön elämänlaatua (Foucault, 2008). Biopolitiikka suuntautuu nykypäivänä yhä enemmän ihmisten jokapäiväiseen elämään, kun tarkastellaan valtioiden ja kuntien tekemiä poliittisia päätöksiä (Helen, 2016). Biopolitiikan käsite sisältää monet yhteiskunnalliset alat, kuten maatalouden, lääketieteellisen tutkimuksen tekemisen ja aborttilait (Lemke, 2011). Nykyaikana julkisen terveydenhuollon voidaankin ajatella olevan biopolitiikan tärkein kohde (Helen, 2016).

Biopolitiikassa on huomattavissa yhteiskunnallisesti useita erilaisia puolia. Biopolitiikkaa ilmenee sekä valtion sisäisissä asioissa että kansainvälisesti (Dean, 2010). Kansallisesti biopolitiikka esiintyy eri instituutioissa, kuten armeijassa, perheissä ja kouluissa (Foucault, 2010a). Valtioilla on olemassa myös omia hallinnonmuotoja, jotka keskittyvät väestön elämään ja hyvinvointiin (Dean, 2010). Kansainvälinen biopolitiikka koskee erilaisten liikkuvien ryhmien,

kuten opiskelijoiden, pakolaisten, turistien ja vierastyöläisten liikkumista, asuttamista ja kotiutumista (Dean, 2010).

Tulen tarkastelemaan työssäni biopolitiikkaa Foucault'laisittain. Foucault'n tarkastelun mukaan ajattelen biopolitiikan osana modernin yhteiskunnan kehitystä erityisenä hallinnan muotona, joka liittyy yksilöiden elämänhallintaan ja väestön säätelyyn esimerkiksi erilaisten poliittisten päätösten avulla.

Kuten jo edellä olen maininnut, moderni biopolitiikka keskittyy väestön terveyden ja hyvinvoinnin hallintaan ja kontrollointiin. Se pyrkii säätelemään ja optimoimaan elämän eri ulottuvuuksia sekä parantamaan väestön elämänlaatua. Tämä hallinta toteutuu erilaisten institutionaalisten käytäntöjen, kuten terveyspolitiikan, sosiaaliturvan ja lääketieteen kautta. Foucault'n mukaan biopolitiikka edustaa siirtymää klassisesta vallankäytön muodosta, jossa valta keskittyi yksilöiden ruumiiseen ja kapasiteettiin tuottaa työtä, kohti uutta hallinnan muotoa, joka kohdistuu väestön biologiseen elämään ja elinoloihin. Biopolitiikka pyrkii hallitsemaan ja normalisoimaan yksilöiden biologisia ominaisuuksia ja käyttäytymistä väestötason tavoitteiden saavuttamiseksi.

2.5 Biopolitiikka aiemmissä tutkimuksissa

Biopolitiikkaa on tutkittu kansainvälisesti kouluissa. Biopolitiikan tutkimus kansainvälisesti on koskenut esimerkiksi terveellistä kouluruokaa (Gibson & Dempsey, 2013), koulupudokkaita (Ruglis, 2011) ja opetussuunnitelmaa (Bourassa, 2011). Seuraavaksi esittelen näitä artikkeleita tarkemmin.

Gibsonin & Dempseyn (2013) tutkimus terveellisestä ruuasta käsitteli lapsuuden ravitsemuskeskusteluita Yhdysvalloissa. Tutkimuksessa tarkasteltiin Jamie Oliverin ohjelmaa ja sitä, kuinka Yhdysvalloissa lasten toimijuuden skaalautuvat diskurssit tarjoavat valikoivan kehyksen biopoliittisille interventioille lapsuuden ravitsemusongelmiin. Tutkimuksessa tulokset tuovat esille ongelmallisuuden lasten toimijuuden ja lapsuuden ravitsemuksen poliittisen talouden välillä. (Gibson & Dempsey, 2013.) Ruglis (2011) tarkasteli koulupudokkaita 'school dropouts' ja heidän käyttämänsä koulusta poisjättäytymistä osana nuorten biopoliittista vastarintaa valtion järjestelmällistä valtaa kohtaan. Bourassa (2011) käsittelee artikkelissaan biopoliittisen teorian keskeistä merkitystä opetussuunnitelmalle, tarjoten sekä diagnostisen työkalun

että kehyksen vaihtoehtoisen koulutusmuodon kehittämiseksi. Hän kannustaa tarkastelemaan opetussuunnitelmaa biopolitiikan näkökulmasta ja keskittymään koulutuslaitoksen rakenteellisiin piirteisiin vastapainona perinteiselle koulun opetussuunnitelman tutkimukselle (Bourassa, 2011).

Suomessa biopolitiikkaa on tutkittu eri konteksteissa, esimerkiksi kehitysvammaisten uintikoulutuksessa 1990- ja 2000-luvulla. Uintikoulutuksessa haluttiin tutkia sitä, millaiseksi ihminen kokee itsensä ja oppimisensa. (Vaahtera, 2016.) Biopolitiikkaa on tutkittu myös turvapaikan hakuun liittyen. Artikkelissa tutkittiin turvapaikkamenettelyn turvapaikkapuhuttelua. Johtopäätöksenä todettiin, että turvapaikkaprosessin kehittämisessä olisi tärkeää ottaa huomioon tiedollinen alttius ja sen vaikutukset kertomusten kirjaamiseen ja arviointiin, jotta turvapaikan hakijoiden suojelun tarpeet tunnustetaan oikeudenmukaisesti ja tehokkaasti. (Puumala, 2018.)

3 MOVE! GENEALOGIAN KOHTEENA

Tutkielmani lähtökohtana on vuonna 2016 käyttöön otettu Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä osana suomalaista perusopetusta. Tutkielmani tekoa ohjaavat vahvasti Michel Foucault'n ajatukset vallasta ja sen käytöstä. Foucault ei urallaan luonut varsinaista analyysimenetelmää, jolla hänen teorioitansa voitaisiin tutkia eri konteksteissa. Foucault kutsuikin metodologioitansa 'vempaimiksi', joita tutkijat voivat käyttää tutkimuksessaan apuvälineinä (Foucault, 1980).

Tässä osiossa esittelen tutkimukseni toteutuksen. Ensimmäisenä tarkastelen Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän testausosioita tarkemmin (3.1). Sen jälkeen esittelen genealogista lähestymistapaa (3.2), joka toimii tutkielmani analyysimenetelmänä. Tämän jälkeen esittelen tutkimuskysymykseni (3.3) sekä tutkimusaineiston (3.4) ja tutkimuksen toteutuksen (3.5).

3.1 *Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä*

Tässä osiossa esittelen, millaiset testit Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä sisältää. Move! -mittaus- ja palautejärjestelmään kuuluu kuusi eri osiota: 20 metrin viivajuoksu, vauhditon 5-loikka, heitto-kiinniottoyhdistelmä, ylävartalon kohotus, etunojapunnerrukset sekä liikkuvuuden mittausosio. Kehon liikkuvuusosio on jaettu vielä kolmeen erilliseen suoritukseen, jotka ovat kyykistys, alaselänojennus täysistunnassa sekä olkapäiden liikkuvuus oikea ja vasen käsi ylhäällä. Kaikki mittausosiot mittaavat motorisia perustaitoja, joita ovat liikkumistaidot, tasapainotaidot ja välineenkäsittelytaidot. Lisäksi mittausosioissa mitataan fyysisiä ominaisuuksia, joita ovat kestävyys, voima, nopeus ja liikkuvuus. (Huhtiniemi, 2021.)

20 metrin viivajuoksussa testataan kestävyyttä ja liikkumistaitoja. Tehtävässä oppilas juoksee edestakaisin 20 metrin matkaa ja siinä mitataan sekä juostut 20 metrin matkat että aikaa. Juoksua on tahdittamassa nauhalta toistuva kiihtyvä äänimerkki. (Huhtiniemi, 2021.)

Vauhdittomassa 5-loikassa mitataan liikkumistaitoja, nopeutta, alaraajojen voimaa sekä dynaamista tasapainoa. Tehtävässä viisi vuoroloikkaa aloitetaan tasajalkahypyillä. Oppilas hyppää viisi loikkaa ja hyppyjen kokonaismatka mitataan (Huhtiniemi, 2021.)

Heitto-kiinniottoyhdistelmässä mitataan käsittelytaitojen lisäksi havaintomotorisia taitoja ja yläraajojen voimaa. Tässä testissä tennispalloa heitetään valitulla kädellä 20 kertaa merkittyyn kohtaan. Heittomatkan etäisyys on määrätty valmiiksi ja pallo on tarkoitus ottaa kiinni ensimmäisen lattialla tapahtuneen pompun jälkeen. (Huhtiniemi, 2021.)

Ylävartalon kohotuksessa mitataan erityisesti syvien vatsalihasten lihaskestävyyttä. Osiossa on ääninauha rytmittämässä tasaista tahtia ja testissä lasketaan vain puhtaat suoritukset. *Etunojapunnerruksessa* testataan suorittajan hartioiden ja yläraajan lihaksien staattista kestävyttä. Mittauksessa on tarkoituksena suorittaa minuutissa mahdollisimman monta toistoa. (Huhtiniemi, 2021.)

Kehon liikkuvuusosion ensimmäisessä mittausosiossa, *kyykistyksessä*, mitataan polven ojentajien, lonkan koukistajien, takareisien, pohjelihasten ja niiden ympärillä sijaitsevien kudosten venyvyyttä. Toisena on *alaselän ojennus täysistunnassa*, jossa mitataan alaselkää ja lonkkia. Testissä testataan näiden alueiden liikelaajuutta ja kudosten venyvyyttä. Kolmannessa liikkuvuusosiossa testissä on *olkapäiden liikkuvuus*. Testi tehdään oikea ja vasen käsi ylhäällä. Tässä testissä mittauksen kohteena ovat olkapäiden ja hartia-alueen lihasten ja kudosten venyvyys sekä liikelaajuus. (Huhtiniemi, 2021.)

3.2 Genealoginen lähestymistapa

Genealogisen tutkimuksen voidaan sanoa liittyvän vahvasti Michel Foucault'hon ja hänen töihinsä. Genealogisesta tutkimusmenetelmästä ei löydy yksioikoista selitystä, vaan sen ymmärtämiseen täytyy tutustua useaan Foucault'n tai häneen liittyvään julkaisuun. Genealogista tutkimusmenetelmää voidaankin pitää yhtenä Foucault'n 'vempaimista' hänen teorioidensa ymmärtämiseen ja käyttämiseen. Kerron seuraavaksi minun näkemykseni Genealogisesta metodista ja kuinka käytän sitä tutkimuksessani.

Genealogialla tutkimuksella tarkoitetaan pyrkimystä tutkia jotakin olemassa olevaa, kuten valtasuhteita tai yhteiskunnallisia ilmiöitä niiden historian avulla (Foucault, 1998; Foucault, 2005b). Alkuun Foucault'n historian tutkimusta pidettiin arkeologisena, mutta hänen ajatellaan siirtyneen arkeologiasta kohti genealogiaa vähitellen 1970-luvulla (Alhanen, 2007). Genealogiassa on tavallista tutkia historiallista polveutumista. Historiallisella polveutumisella tarkoitetaan tutkimusta, jossa selvitetään, miten nykyisyys on syntynyt historian saatossa (Helen, 2005). Genealogiassa ei ole kuitenkaan tarkoituksena osoittaa jonkin tutkittavan aiheen alkupistettä, vaan sen avulla voidaan yrittää ymmärtää erilaisia ja uusia tasoja aiheesta historian avulla (Foucault, 1998; Alhanen, 2007). Tässä tapauksessa minun tarkoituksenani ei ole tarkastella Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää sen nykyisessä muodossa, vaan tarkastelen sen syntyä, koska uskon, että mittaus- ja palautejärjestelmän luomisvaiheen asiakirjat voivat tulla uudella, biopoliittisella tavalla ymmärretyksi. Tämän biopoliittisen tarkastelun jälkeen järjestelmään johtaneita kehityskulkuja sekä nykyistä mittaus- ja palautejärjestelmää tulisi olla helpompi ymmärtää entistä paremmin. Kun tarkastellaan historiaa genealogisesta näkökulmasta, pyritään hahmottamaan monitasoinen tulkinta menneisyydestä (Foucault, 1998).

Genealogisen tutkimuksen lähestymistapa sopii erinomaisesti tutkimukseeni, joka pyrkii ymmärtämään Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän syntyä ja sen kehittymistä. Genealogisessa lähestymistavassa subjektin keskeinen asema poistetaan, ja sen sijaan tarkastellaan laajempaa kontekstia, joka sisältää erilaisia diskursseja, käytäntöjä ja valtasuhteita (Foucault, 1998). Tutkimuksessani pyrin siis ymmärtämään, miten kyseinen järjestelmä on muotoutunut ja toiminut osana historiallisesti ja yhteiskunnallisesti määriteltyjä diskursiivisia käytäntöjä valtion biopoliittisessa kontekstissa. Tämä lähestymistapa auttaa minua selittämään mittaus- ja palautejärjestelmän nykyistä muotoa ja toimintaa syvällisemmin.

Foucault'laisessa kontekstissa diskurssi viittaa ajatusten, käsitteiden, ja käsitysten järjestelmään, joka hallitsee ja ohjaa tietyn aikakauden tai yhteiskunnan tiedonmuodostusta (Alhanen, 2007; Foucault, 2005a). Tässä tutkimuksessa tarkoitankin diskursseilla niitä ajatuksia ja käsityksiä, jotka ovat ohjanneet Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää sen nykyiseen muotoonsa.

'Käytäntö' puolestaan liittyy käsitteenä genealogiseen tutkimukseen. Käytännöillä viitataan organisoituneisiin toimintatapoihin, jotka ohjaavat ihmisten toimintaa ja käyttäytymistä sekä muokkaavat yhteiskunnan rakenteita ja subjektisuuden muotoutumista (Helen, 2005). Tässä kontekstissa tutkin Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää tällaisena toimintatapana, jossa ihmisten, tässä tapauksessa lasten ja nuorten, käyttäytymistä muokataan. Siitä syystä tutkin mittaus- ja palautejärjestelmän syntyä valtion käyttämänä biopoliittisena käytäntönä.

3.3 Tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, kuinka Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä on päätenyt osaksi valtion käyttämää biopoliitiikkaa.

Varsinaiset tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisten erilaisten vaiheiden kautta Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä on syntynyt ja millaisin biopoliittisin diskurssein luomisvaiheita on rationalisoitu?
2. Minkäläisten diskurssien avulla tulevaa Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää rationalisoidaan Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantarjestelmän loppuraportissa osaksi valtiollista biopoliitiikkaa?

3.4 Tutkimusaineisto

Tutkimuksessani analysoin erilaisia biopoliittisiä diskursseja Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän syntyyn vaikuttaneista asiakirjoista sekä vuonna 2012 valmistuneesta Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantarjestelmän loppuraportista. Tutkimukseni aineisto koostuu vuosien 1999–2012 Move! -mittaus- ja palautejärjestelmään liittyvistä julkaisuista. Aineisto sisältää erilaisia valtionhallinnon julkaisuja, kuten valtioneuvoston asetuksen 380/2009, hallituksen ohjelmia, valtioneuvoston periaatepäätöksiä ja opetusministeriön työryhmän Liikkuva koulu -hankkeen (kts. liite 1). Aineistosta käytin materiaaleja, jotka liittyivät välillisesti tai välittömästi luotuun Move! -mittaus- ja

palautejärjestelmään. Aineiston keräämiseen käytin apuna eri ministeriöiden kirjaamoita sekä opetushallituksen kirjaamoja. Olen käyttänyt aineistossani vain niitä materiaaleja, jotka olivat aineiston keräysvaiheessa joko paperisena tai sähköisenä versiona saatavilla.

Vaikka Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä sai nimensä vasta vuoden 2012 peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportin jälkeen, rajasin aineistoni päättymään loppuraporttiin, sillä sitä voidaan pitää kehittämistyön valmistumispaikkeenä. Tämän jälkeen järjestelmä tuli osaksi opetussuunnitelmaa vuosittain tehtäväksi kouluille. Rajaus tähän aineistoon johtui siitä, että se vastaa minun tutkimuskysymyksiini, enkä siitä syystä ottanut materiaaleiksi Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän jälkeisiä aineistoja.

Olen päätenyt valitsemaan aineistoni niin, että aloitin tutkimukseni materiaalien keräämisen Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportista ja sitä kautta yksi aineisto kerrallaan keräsin tutkimukseeni asiaankuuluvat materiaalit. Tämän jälkeen pyysin aineiston oikeellisuuden varmistamiseen apua Opetushallituksen opetusneuvos Matti Pietilältä sekä Jyväskylän yliopiston Liikuntatieteellisen tiedekunnan Fyysisen toimintakyky ja Move! -järjestelmän kehittämisspäälikkö Mikko Huhtiniemeltä. Olin yhteydessä Pietilään sähköpostitse ja videopuhelulla. Huhtiniemen kanssa olin yhteydessä sähköpostitse. Kyseessä olivat asiantuntijahaastattelut, englanniksi 'expert interviews'.

Asiantuntijahaastattelu on laadullinen tutkimusmenetelmä. Asiantuntijahaastattelu on puolistrukturoitu tai avoin haastattelu ihmisen kanssa, jolla on asiantuntemusta aiheeseen (Van Audenhove & Donders, 2019) Asiantuntijahaastattelu perustuu aihekohtaiseen opastukseen ja se keskittyy asiantuntijan erityistietoon tietyssä aiheessa (Meuser & Nagel, 2009). Asiantuntijahaastattelu voi olla oma tutkimusmetodi tai se voi olla osa laajempaa metodien joukkoa (Van Audenhove & Donders, 2019). Tässä tutkielmassani asiantuntijahaastattelu toimi genealogisen lähestymistavan ohella. Asiantuntijahaastattelussa Pietilä kertoi minulle vielä yhdestä lähteestä, joka oli periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista. Tämä periaatepäätös puuttui alkuperäisestä aineistostani. Tämän jälkeen aineistoni oli valmis ja pystyin aloittamaan analysointini.

3.5 Tutkimuksen toteutus

Aloitin tutkimukseni toteutuksen lukemalla Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportin. Koska genealogiselle lähestymistavalle on ominaista kontekstin historiallinen tutkinta, poimin loppuraportista kaikki tarpeelliset aineistot, joissa puhuttiin mittariston historiasta sekä synnystä. Tämän jälkeen luin uudet aineistot kauttaaltaan läpi ja samalla poimin itselleni uusia lähteitä ylös, kun huomasin tekstien viittaavaan toisiin järjestelmän syntyyn vaikuttaneisiin teksteihin.

Kun olin valinnut kaikki aineistoksi soveltuvat asiakirjat, aloitin tekemään aikajanaa siitä, kuinka eri vaiheet ovat vaikuttaneet järjestelmän syntyyn. Aikajanan muodostamisen jälkeen aloitin aineiston karsimisen, eli karsin kaiken epäoleellisen aineistosta pois, mikä ei liittynyt Move! -mittaus- ja palautejärjestelmään. Ylimääräiset osat karsittiin pois sillä periaatteella, että jos ne eivät käsitelleet välillisesti tai välittömästi lasten ja nuorten liikuntaa tai seurantajärjestelmää, ne jätettiin tarkastelun ulkopuolelle. Aineistoissa, kuten hallituksen ohjelmissa, oli paljon ylimääräistä materiaalia, jota en ottanut tarkasteluun aineiston analyysivaiheessa.

Kun olin omasta mielestäni saanut aineiston kerättyä, otin yhteyttä Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän asiantuntijoihin varmistaakseni aineiston oikeellisuuden. Olin yhteydessä Opetushallituksen opetusneuvos Matti Pietilään ja Jyväskylän yliopiston Liikuntatieteellisen tiedekunnan Fyysisen toimintakyky ja Move! -järjestelmän kehittämispäällikkö Mikko Huhtiniemeen. Näiden asiantuntijoiden avulla varmistuin siitä, että oikeat aineistot olivat löytyneet ja aikajana piti paikkaansa. Tämän jälkeen pääsin analyysivaiheeseen.

Varsinaisessa analyysivaiheessa jaottelin genealogisen lähestymistavan mukaan erilaisia biopoliittisia diskursseja järjestelmän syntyyn liittyen. Tämän avulla voin genealogian tavoin pyrkiä monitasoiseen tutkimukseen Move! -mittaus- ja palautejärjestelmästä. Diskurssien tunnistuksen tein diskurssin määritelmällä, jolla tarkoitan ajatuksia ja käytänteitä, joilla Move! mittaus- ja palautejärjestelmää on perusteltu. Tein jäsentelyn eri diskursseihin, kun huomasin niiden toistuvan aineistojen läpi. Pohdin tulososion kirjoittamista

diskursseittain tai aikajanallisesti. Tein lopulta ratkaisun mennä tulososiossani aikajanamaisesti lukijaa helpottaakseni, sillä koen sen auttavan asioiden muotoutumisen ymmärtämistä.

4 TULOKSET

4.1 *Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän kehitys sekä biopoliittiset diskurssit*

4.1.1 Valtionhallinnon periaatepäätökset kansalaisten aktivoimisen käynnistäjinä: monipuoliset biopoliittiset diskurssit kansanterveyden edistämiseksi

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän, myöhemmin Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä, voidaan katsoa lähteneen liikkeelle vuonna 2002, kun valtioneuvosto julkaisi periaatepäätöksensä¹ terveyttä edistävän liikunnan kehittämislinjoista. Vuoden 2002 periaatepäätöksen taustalla oli Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelma² vuodelta 1999, jossa korostettiin terveyttä edistävän liikunnan tukemista erityisesti lasten ja nuorten keskuudessa. Vuoden 2002 periaatepäätöksessä³ esitetään, että on olemassa kiistatonta tutkimusnäyttöä liikunnan myönteisistä terveysvaikutuksista.

Vuoden 2002 periaatepäätöksessä⁴ esitetäänkin toimenpiteitä terveyttä edistävän liikunnan kehittämiseksi. Siinä tavoitteeksi asetetaan eri hallinnonalojen välisen yhteistyön kehitys. Lisäksi periaatepäätöksessä halutaan varmistaa sekä riittävät voimavarat että tarkoituksenmukaiset työskentelytavat terveyttä edistävän liikunnan tukemiseksi.

Tulevan Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän näkökulmasta periaatepäätöksen⁵ keskeisin osuus ilmenee sen loppuosassa, missä tavoitteeksi asetettiin perustaa terveyttä edistävän liikunnan tutkimusohjelma. Toiseksi tavoitteeksi asetettiin seurantajärjestelmän luominen, jossa seurattaisiin väestön toimintakykyä sekä fyysistä aktiivisuutta.

¹ Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan kehittämislinjoista 18.4.2002

² Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelma 15.4.1999

³ Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan kehittämislinjoista 18.4.2002

⁴ Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan kehittämislinjoista 18.4.2002

⁵ Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan kehittämislinjoista 18.4.2002

Seurantatutkimuskokonaisuuden tavoitteena olisi tuottaa tietoa kansalaisten terveystilanteen ja toimintakyvyn tilasta sekä antaa tietoa niiden muutoksista.

Vuonna 2008 valmistui valtioneuvoston tarkennettu periaatepäätös⁶, jossa valtioneuvosto kannusti kansalaisia, yhteisöjä sekä julkishallintoja panostamaan liikunnan ja aktiivisuuden lisäämiseen. Lisäksi valtioneuvosto sitoutui myös edistämään liikunnallista elämäntapaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Tulen seuraavaksi esittelemään vuoden 2008 valtioneuvoston periaatepäätöstä tarkemmin.

Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista syntyi pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman⁷ pohjalta, jossa korostettiin liikuntapolitiikan roolia väestön toimintakyvyn, terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä, erityisesti lasten sekä nuorten liikunnassa. Periaatepäätöksen⁸ taustalla vaikuttivat myös useat hallituksen samanaikaisesti käynnistämät ohjelmat. Tällaisia ohjelmia olivat esimerkiksi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma, toisena terveyden edistämisen politiikkaohjelma ja kolmantena työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma. Näiden kaikkien politiikkaohjelmien tulisi tukea kansalaisten liikuntaa.

Näiden ohjelmien lisäksi hallitus hyväksyi terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon periaatepäätöksen⁹, jossa linjattiin kansalaisten terveyttä tukevan liikunnan ja ravinnon kehittämisestä. Terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon periaatepäätöksessä¹⁰ kerrotaan, kuinka Suomessa olisi tarpeellista kehittää seurantajärjestelmä, joka seuraa niin liikuntaa, ravitsemusta ja terveydentilaa. Seurantajärjestelmän tulisi sisältää kaikenikäisten ihmisten seuraaminen. Terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoja koskevassa periaatepäätöksessä¹¹ korostetaan, kuinka tärkeää olisi seurata liikunta- ja ravitsemuspalvelujen laatua. Sen lisäksi niiden tulisi olla myös kansainvälisten

⁶ Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista, Opetusministeriön julkaisuja 2009:17

⁷ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007

⁸ Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista, Opetusministeriön julkaisuja 2009:17

⁹ Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista, Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2008:10

¹⁰ Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista, Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2008:10

¹¹ Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista, Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2008:10

suositusten mukaisia. Suomessa tarvitaan kattavat ja kansainvälisiin suosituksiin perustuvat liikunta- ja ravitsemussuositukset, joiden noudattamista seurantajärjestelmät voivat mitata. Hyvien käytäntöjen leviämistä tulisi edistää erilaisten verkostojen avulla ja lisäksi tutkimuksen sekä tiedon hyödyntäjien välistä vuoropuhelua olisi vahvistettava. Vuoden 2008 periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista¹² käsitteli kokonaisuudessa hyvin paljon liikunnan kenttää kokonaisuudessa, mutta se tuki myös hyvin voimakkaasti liikunnan ja ravinnon periaatepäätöksen linjauksia.

Vuoden 2008 periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista¹³ luomisen taustalla olleet syyt olivat moninaiset. Vaikka liikunnan mahdollisuudet olivat 2000-luvulla olleet monipuoliset, väestön liikkuminen oli kääntynyt laskuun. Myös liikuntaerot kansalaisten välillä polarisoituivat, vaikka myönteistä ilmapiiriä oli yritetty ylläpitää sekä aiemmin käytäntöön otetut toimenpiteet olivatkin olleet olemassa. Huomattavissa oli ollut myös väestötasolla liikkumisen kokonaismäärässä tapahtunut lasku sekä liikunnan monipuolisten mahdollisuuksien hyödyntämättä jättäminen.

Periaatepäätöksen liikunnan edistämisen linjoista¹⁴ taustalla oli lisäksi myös julkishallinnolle määritelty keskeinen tehtävä liikunnan edistämisessä ja yleisten liikunnallisten mahdollisuuksien luominen oli sekä valtion että kuntien tehtävä liikuntalain mukaan. Kolmen lain, liikuntalaki (1998), kuntalaki (1995) ja kansanterveyslaki (2004), voidaan periaatepäätöksen mukaan sanoa pitäneen huolta siitä, että kunnat huolehtivat omasta roolistaan olla edistämässä kuntalaisten liikuntaa, terveyttä sekä hyvinvointia. Periaatepäätöksessä kuvailtiin lisäksi, kuinka liikunnan kustannustehokkuuteen vaikuttivat eniten positiivisesti kansalaisten oman aktiivisuuden kasvu.

Tavoitteiden saavuttamiseksi vuoden 2008 periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista¹⁵ asettikin useita konkreettisia toimenpidealueita. Näitä olivat muun muassa liikuntakulttuurin edistäminen lisäämällä liikuntaa ja fyysistä

¹² Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista, Opetusministeriön julkaisuja 2009:17

¹³ Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista, Opetusministeriön julkaisuja 2009:17

¹⁴ Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista, Opetusministeriön julkaisuja 2009:17

¹⁵ Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista, Opetusministeriön julkaisuja 2009:17

aktiivisuutta varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Lisäksi periaatepäätöksessä mainitaan tavoitteiksi työikäisten liikunnan edistäminen, ikääntyvien omatoimisuuden ylläpitäminen, hallinnonalojen yhteistyön lisääminen ja niiden työnjakojen vakiinnuttaminen, liikunnan sisällyttäminen monipuolisesti kuntien hyvinvointipolitiikkaan, kansalaisjärjestöjen roolin vahvistaminen, ammattiryhmien liikuntakoulutuksen ja -osaamisen lisääminen.

Vuoden 2008 periaatepäätöksessä liikunnan edistämisen linjoista¹⁶ Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän kannalta tärkein tavoite asetettiin 12. tavoitteena. Siinä korostettiin, kuinka julkisesta hallinnosta ja erityisesti sen toimenpiteistä saadaan tehokkaampia ja vaikuttavampia, kun otetaan käyttöön seuranta ja arviointi liikuntaan vaikuttavissa asioissa. Vaatimuksena todettiin seurantaindikaattoreiden kehittäminen ja sektoritutkimuksen vahvistaminen. Lisäksi valtion liikuntaneuvoston tehtävien huomiota tulisi suunnata enemmän laajakantoisiin ja periaatteellisiin seuranta- ja arviointikysymyksiin.

Vuoden 2008 periaatepäätöksessä liikunnan edistämisen linjoista¹⁷ kuvaillaan, kuinka kansallisen liikuntapolitiikan visiona on, että Suomessa kaikilla tulee olla tasavertainen mahdollisuus liikunnalliseen elämäntapaan ja sitä kautta myös saada yhteisöllisyyden kokemuksia liikunnan avulla. Liikuntaa tarkastellaan periaatepäätöksessä osana kansalaisten elämäntapoja, ja liikuntapolitiikkaa tarkastellaan laajemmin osana hyvinvointipolitiikkaa. Päämääränä on palvella liikunnan harrastamista ja fyysistä aktiivisuutta kaikissa elämänvaiheissa ja tukea heikommassa asemassa olevien liikkumista sekä saada liikuntaerojen polarisoitumista kuriin.

Periaatepäätöksen¹⁸ lopussa kerrotaan myös, kuinka näiden tavoitteiden toteutumista koordinoi opetusministeriö sekä muut ministeriöt ja julkisen sektorin edustajista koottava neuvottelukunta. Neuvottelukunnan on tarkoitus toimia neuvoa-antavana elimenä. Lisäksi periaatepäätöksessä korostetaan, kuinka välttämätöntä on, että viranomaiset, organisaatiot, kunnat ja kansalaisjärjestöt lähtevät aktiivisesti toteuttamaan periaatepäätöstä.

¹⁶ Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista, Opetusministeriön julkaisu 2009:17

¹⁷ Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista, Opetusministeriön julkaisu 2009:17

¹⁸ Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista, Opetusministeriön julkaisu 2009:17

Vuonna 2008 julkaistiin myös kansallinen liikuntaohjelma. Kansallista liikuntaohjelmaa¹⁹ oli luomassa toimikunta, jonka tehtävänä oli luoda ehdotus kansallisesta liikuntaohjelmasta julkishallinnon ohjauksen näkökulmasta. Liikuntaohjelman yleisenä tarkoituksena oli tarkastella liikuntaa ja fyysistä aktiivisuutta ja kuinka ne ovat osa kansalaisten elin- ja elämäntapoja. Tavoitteena oli myös liikuntapolitiikan ymmärtäminen hyvinvointipolitiikan osana. Liikuntapolitiikkaan haluttaisiin jatkossa useat eri ministeriöt mukaan ja heidän työtään olisi koordinoimassa opetusministeriö.

Kansallisen liikuntaohjelman²⁰ työryhmän visiona oli Suomen valtio, jossa kaikki saavat mahdollisuuden harrastaa liikuntaa ja kokea liikunnan avulla yhdenvertaisuuden ja yhteisöllisyyden tunnetta. Toimikunta korosti sitä, kuinka liikunta on olennainen osa yksilön ja yhteiskunnan hyvinvointia. Hyvinvointipolitiikan tärkeäksi tavoitteeksi mainittiin se, että ihmiset, jotka eivät liiku tarpeeksi, tulisi saada aktivoitua. Tätä perusteltiin muun muassa terveystilalla ja kuinka se on edistämässä ja ylläpitämässä ihmisten terveyttä.

Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän kannalta kansallinen liikuntaohjelma²¹ oli tärkeä, kun yhdeksi liikuntapoliittiseksi tavoitteeksi asetettiin indikaattoreihin perustuvan arviointijärjestelmän luominen, sillä sellaista ei vielä Suomesta löytynyt. Järjestelmän luomisen perusteluna pidettiin sitä, että järjestelmän avulla liikuntakulttuurin tilaa ja kehitystä kyettäisiin seuraamaan. Lisäksi liikuntaohjelmassa mainitaan, kuinka luotettavilla indikaattoreilla pystyttäisiin arvioimaan ja suuntaamaan kehitystä. Lisäksi arviointi- ja seurantajärjestelmällä voitaisiin tarkkailla päätösten vaikuttavuutta, tuloksellisuutta sekä tehdyn toiminnan laatua.

Vuosien 2002–2008 valtioneuvoston periaatepäätöksissä, hallitusten ohjelmissa sekä opetusministeriöiden julkaisuissa valtion käyttämä biopolitiikka esiintyy hyvin monipuolisesti. Biopolitiikka näkyy erityisesti siinä, kuinka ihmisten terveyteen halutaan panostaa ja siihen halutaan positiivista muutosta.

¹⁹ Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:14

²⁰ Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:14

²¹ Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:14

Biopoliittiset diskurssit keskittyvät voimakkaasti fyysiseen toimintakykyyn. Tätä selittää se, että fyysisen toimintakyvyn mittaus- ja palautejärjestelmästä aletaan puhua yhä useammassa asiakirjassa. Biopolitiikalle ominaisesti terveyden saavuttaminen ja sen ylläpitäminen koetaan suurimmaksi prioriteetiksi asiakirjoissa. Mittaus- ja palautejärjestelmän luomisen perusteiksikin mainitaan se, että valtio saisi dataa tietyistä ikäryhmistä käytettäväksi ja kerätyn datan avulla lapsia sekä nuoria voitaisiin motivoida kasvamaan kohti terveellistä elämäntapaa.

Koska valtion hallinnon instituutiot haluavat objektiivista dataa kansalaistensa liikunnan tasosta ja sitä kautta kansalaistensa toimintakyvystä, on tämä biopolitiikan kannalta olennainen asia, sillä biopolitiikan tavoitteena on saada kansalaisistaan täysivaltaisia, kykeneviä ihmisiä. Myös valtion omaa toimintaa voitaisiin muuttaa tätä enemmän tukevaksi, kun tuloksia saataisiin pidemmältä ajalta. Pitkän aikavälin tulokset samasta ikäluokasta kerrottaisiin olevan hyviä indikaattoreita siihen, miten valtion biopolitiikka on onnistunut terveyden ja fyysisen hyvinvoinnin saralla.

Terveyden ja hyvinvoinnin lisäksi asiakirjoista löytyy myös muita valtion biopoliittisia keinoja ja päämääriä. Vuosien 2002 ja 2008 valtioneuvoston periaatepäätöksissä nousee esille myös, kuinka mittaus- ja palautejärjestelmä auttaisi myös valtion taloutta silmällä pitäen. Periaatepäätöksissä kerrotaan, kuinka kansalaisten terveelliset elämäntavat ja aktiivinen elämä tuottaisivat terveempiä ihmisiä ja näin ollen he olisivat kustannustehokkaita kansalaisia valtion näkökulmasta. Tällä tavoin säästettäisiin julkisen sektorin varoja. Tulevaa Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää voidaankin pitää valtion biopoliittisena investointina, sillä siihen satsaamalla rahallisesti, tultaisiin säästämään valtion varoja terveydenhuollossa. Tämä vaatisi vain asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Jos tilanne näyttäisi valtion näkökulmasta huolestuttavalta, mittaus- ja palautejärjestelmän avulla voitaisiin selvittää, missä eri fyysisissä osa-alueissa olisi eniten parannettavaa, jotta valtion taloudessa voitaisiin säästää. Talouden diskurssi vastaakin Foucault'n ajatusta biopolitiikasta, jossa poliittisilla keinoilla vaikutetaan ihmisten terveyteen ja eliniänodotteeseen.

Myös yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon diskurssi nousevat esille alkuvaiheen asiakirjoissa. Tasa-arvolla ja yhdenvertaisuudella ei perustella suoraan tulevaa mittaus- ja palautejärjestelmää, mutta muun muassa vuoden 2008 periaatepäätöksessä mainitaan, kuinka Suomesta pyritään tekemään

yhteiskunta, jossa kaikilla sen kansalaisilla on yhdenvertainen mahdollisuus liikunnalliseen elämäntapaan sekä mahdollisuus yhdenvertaisuuteen liikunnan avulla. Sillä mittaus- ja palautejärjestelmä tullaan suorittamaan kansallisesti koko yhteiskunnassa tietyllä ikäryhmällä, kuulukin se yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen Suomen tavoitteeseen.

Alkuvuosien biopoliittiset diskurssit jäivät kuitenkin melko yleiselle, mutta toisaalta monipuoliselle tasolle, mennen kuitenkin fyysisen aktiivisuuden diskurssi edellä. Biopoliittista keskustelua ohjataan melko yleisillä perusteluilla, sillä mitään konkretiaa tai suunnitelmaa varsinaisesta mittaus- ja palautejärjestelmästä ei vielä ollut. Siitä huolimatta esille nousi se, kuinka valtion on tarkoitus panostaa terveyteen ja hyvinvointiin voimakkaasti, sillä asiaa oli hoitamassa tai siihen velvoitettiin monia eri tahoja. Tämä kertoo siitä, että valtio yrittää biopoliittisin keinoin saada muutosta kansalaistensa joukossa terveempään ja aktiivisempaan suuntaan.

4.1.2 Valtioneuvoston asetuksen johdattamana kohti liikkuvaa ja tervettä yksilöä

Vuoden 2008 periaatepäätökset toimivat pohjana vuoden 2009 valtioneuvoston asetukselle neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta.

Asetuksella²² pyrittiin siihen, että tulevaisuudessa järjestettäisiin systemaattisesti ja yhdenmukaisesti terveysneuvontaa sekä terveystarkastuksia raskaana oleville naisille ja heidän perheillensä, koulua suorittaville lapsille sekä heidän perheillensä ja lisäksi opiskelijoille kunnallisessa terveydenhuollossa, ottaen huomioon yksilöiden ja väestöjen tarpeet. Käsittelen seuraavana valtioneuvoston 2009 luomaa asetusta tarkemmin Move! -mittaus- ja palautejärjestelmään liittyen.

Erytisesti Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän kannalta tärkein kohta asetuksessa²³ on, kun viidennessä, kuudennessa ja seitsemännessä pykälässä käsitellään laajoja terveystarkastuksia. Pykälissä kerrotaan, kuinka

²² Valtioneuvoston asetus 380/2009

²³ Valtioneuvoston asetus 380/2009

terveystarkastuksista tehtyä yhteenvetoa käytetään oppilashuollon yhteistyönä luokka- ja koulu yhteisön tilan arvioimiseen ilman henkilötietoja. Terveystarkastukset tulee suorittaa vuosiluokilla 1, 5 ja 8. Asetuksessa kerrotaan lisäksi, kuinka määräaikaisissa terveystarkastuksissa tulee ottaa huomioon tarkastettavan ikävaihe ja yksilölliset tarpeet, käyttäen haastatteluja, klinisiä tutkimuksia ja tarvittaessa muita menetelmiä. Muista menetelmistä puhuttaessa tarkoitetaan esimerkiksi tulevaa Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää.

Lisäksi Laajoissa terveystarkastuksissa²⁴ opettajien tulisi arvioida oppilaidensa selviytymisestä koulussa, jos se nähdään tarpeen hoidon sekä tuen järjestämisessä. Tarkastuksessa arvioidaan lisäksi koulunkäyntiä, vapaa-aikaa ja perheen olosuhteita sekä terveystottumuksia. Perheen hyvinvoinnin arvioiminen sisältää perehtymistä vanhempien terveyteen, perheen elinoloihin ja elämäntapoihin, perheen vuorovaikutukseen sekä sisarusten välisiin suhteisiin.

Valtioneuvoston asetuksessa²⁵ määritellään myös terveysneuvontaa. Terveysneuvonta on tarkoitus toteuttaa yksilöiden tarpeiden ja kehitysvaiheiden mukaisesti yhteistyössä yksilön sekä hänen perheensä kanssa, tuottaen tietoa ja tukien tiedon soveltamista käytäntöön. Asetuksessa liikunta määritellään yhdeksi terveysneuvonnan sisällöksi.

Vuonna 2009 Valtioneuvosto julkaisi myös Matti Vanhasen II hallituksen politiikkariihen kannanoton²⁶. Matti Vanhasen II hallitus oli asettanut ohjelmassaan²⁷ neljä suurta tavoitetta työlleen, jotka olivat työllisyyden parantaminen, ilmastonmuutoksen torjunta, perusturvan vahvistaminen ja hyvinvointipalvelujen turvaaminen ikääntyvässä Suomessa. Hallituksen politiikkariihen kannanotossa²⁸ korostetaan, kuinka globaalin finanssikriisin aiheuttama taantuma vaikeuttaa näiden tavoitteiden saavuttamista. Hallitus pyrkii silti luomaan uutta kasvupohjaa ja keskittyy pitkän ajan tavoitteiden saavuttamiseen, samalla huolehtien siitä, ettei taantumana taakka kohdistu yhteiskunnan heikoimpiin. Kannanotossa hallitus esitti tarvittavia toimenpiteitä

²⁴ Laajat terveystarkastukset, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

²⁵ Valtioneuvoston asetus 380/2009

²⁶ Hallituksen politiikkariihen kannanotto 24.2.2009

²⁷ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007

²⁸ Hallituksen politiikkariihen kannanotto 24.2.2009

hallitusohjelman tavoitteiden varmistamiseksi ja uusiin kysymyksiin tulisi vastata seuraavan kahden vuoden aikana.

Hallituksen neljästä suuresta tavoitteesta Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän syntyyn vaikutti eniten politiikkariihen kannanoton neljäs luku, jossa käsiteltiin lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämistä. Kannanotosta²⁹ tulee esille, kuinka hallituksen pyrkimyksenä oli vuonna 2009 lähteä vastaamaan dramaattiseen nuorten fyysisen kunnon heikkenemiseen. Tavoitteena oli lisätä lasten ja nuorten liikuntaa kouluissa ja tuleviksi toimenpiteiksi mainittiin esimerkiksi tarve kehittää aamu- ja iltapäivätoimintaa, lisätä oppilaiden toiminnallisuutta välitunneilla sekä vahvistaa kansalaistoiminnan toimintaedellytyksiä. Lisäksi tarkoituksena oli tukea kuntien hankkeita, jotka parantaisivat koulumatkojen turvallisuutta ja koulupihojen mielekkyyttä lasten sekä nuorten liikkumisen edistämiseksi. Hallituksen tavoitteena oli myös vuoden 2009 aikana käynnistää "Liikkuva koulu" -hanke, jossa kaikkiin peruskouluihin jalkautettaisiin kouluikäisten liikuntasuosituksia. Hanke oli tarkoitettu toteuttaa opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä puolustushallinnon yhteistyönä ja hanke rahoitettaisiin veikkausvoittovaroilla.

Biopoliittinen terveyden edistäminen näkyi useilla eri tavoilla vuonna 2009 julkaistuissa asiakirjoissa. Kuten edellä kerroin, valtioneuvoston asetuksessa määrätään laajoista terveystarkastuksista, joiden tarkoituksena on arvioida monipuolisesti lasten ja nuorten hyvinvointia. Sillä nämä laajat terveystarkastukset suoritetaan koko ikäryhmälle tietyin ajoin, näkyy tässä tiedonkeruun ja analyysin sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden diskurssit. Laajojen terveystarkastusten ajatellaan tuottavan asiakirjojen perusteella hyödyllistä tietoa niin tarkastuksessa oleville lapsille kuin myös valtiolle. Näin terveyttä saadaan parannettua datan avulla niin yksilön kuin yhteiskunnan tasolla. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden diskurssi nousee esille asiakirjoista, kun jokainen lapsi ja nuori osallistuu terveystarkastuksiin ja sitä myöden jokaisen terveyttä ja hyvinvointia yritetään parantaa, sosioekonomisesta taustasta riippumatta.

Fyysinen aktiivisuus nousee asiakirjojen perusteella esille terveystarkastuksissa, kun Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän tulokset tulevat

²⁹ Hallituksen politiikkariihen kannanotto 24.2.2009

tulevaisuudessa liittymään muihin menetelmiin, joita käytetään hyväksi terveystarkastuksissa. Kaikki edellä mainitut diskurssit ovat tekijöitä, joista valtio haluaa huolehtia, sillä heidän biopoliittisena tarkoituksenaan on saada dataa eri ikäryhmistä ja näin he voivat ohjailta tulevaisuuden politiikkaa oikeaan suuntaan.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden diskurssi näkyy asiakirjoissa laajojen terveystarkastusten lisäksi myös siinä, kun hallitus korosti politiikkariihessään, että talousvaikeudet eivät saa kohdistua vain heikommassa asemassa oleviin. Hallituksen mukaan jokaiseen yhteiskunnan jäsenen tulee panostaa ja kehitteillä olevan Move! -mittaus- palautejärjestelmän ajateltiin olevan yksi tällainen keino. Biopolitiikassa moderni valtiovalta ja sen instituutiot pyrkivät tasaamaan eroja yksilöiden välillä.

Yhtenä biopolitiikan keinona toimii valtion suorittama ohjailu lausunnoillaan ja kannanotoillaan, kuten hallitus teki politiikkariihensä kannanotossa. Siinä he korostavat, kuinka perheiden, lasten ja nuorten hyvinvointia tulisi lisätä. Tähän vastauksena olisi liikunnan lisääminen ja erilaisten hankkeiden tukeminen. Yksi tällainen hanke olisi esimerkiksi Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä. Tämä on erinomainen osoitus siitä, kuinka hallituksen biopoliittinen pyrkimys on hallita ja vaikuttaa kansalaisten terveyteen sekä fyysiseen aktiivisuuteen erilaisten järjestelmien kautta.

Asiakirjoista esille nousee myös erilaisten instituutioiden yhteistyö. Asiakirjoissa mainitaan useasti erilaisten ministeriöiden, kuten opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyö. Tämä on osoitus valtion suorittamasta biopolitiikasta, sillä biopolitiikassa korostetaan erilaisten hallinnalojen välistä yhteistyötä ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin liittyen. Eri hallinnanalat lukevat myös tarkkaan valtion julkaisuja ja ohjaavat sitä kautta omaa toimintaansa valtion luomiin raameihin.

Talouden diskurssi nousi esille Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän alkuvaiheessa sen yhdeksi biopoliittiseksi perusteeksi. Vuoden 2009 asiakirjoissa talouden diskurssia ei ollut enää havaittavissa. Uskon muutoksen johtuvan siitä, että valtion talouden säästöt on aiemmissa asiakirjoissa sisällytetty mittaus- ja palautejärjestelmän luomisen tuomiin hyötyihin. Kun lapset ja nuoret saadaan liikkeelle, valtio säästää terveydenhuoltokustannuksissa. Tätä ajatusta pidettiin jo vuonna 2009 itsestäänselvyytenä, eikä sitä haluttu korostaa, sillä perusteluista haluttiin henkilökohtaisempia.

Yleisissä biopoliittisissa perusteluissakin tapahtui edellä mainitun kaltainen muutos, sillä mittaus- ja palautejärjestelmän perustelut keskittyivät entistä enemmän yksilöihin ja heidän perheisiinsä, eikä niinkään valtion saamiin etuihin. Uskon tämän olevan keino kannustaa ihmisiä terveempään elämään, kun mittaus- ja palautejärjestelmän perusteista tehdään henkilökohtaisempia, kun aluksi korostetut valtion saamat hyödyt, kuten datan kerääminen ja talous, jäävät taustalle

4.1.3 Ideoista kohti lopullista Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää: tiedolla johtamisen diskurssi fyysisen aktiivisuuden tueksi

Valtioneuvoston asetuksen sekä hallituksen politiikkariihen kannanoton jälkeen Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän syntyyn vaikutti Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4. Julkaisun nimi oli Liikkuva koulu -hanke (Projektet Främjande av motion i skolan).

Liikkuva koulu -hanke³⁰ käynnistyi, kun opetusministeriö nimitti 1.9.2009 valmisteluryhmän hanketta varten. Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin ylitarkastaja Hannu Tolonen. Muita työryhmän jäseniä olivat opetusministeriön yleissivistävästä yksiköstä ylitarkastaja Maria Biskop, sosiaali- ja terveysministeriöstä ylitarkastaja Mari Miettinen, opetushallituksesta ylijohtaja Petri Pohjonen sekä Pääesikunnasta everstiluutnantti Matti Santtila. Valmisteluryhmän asiantuntijoiksi oli kutsuttu Jyväskylän yliopiston professori Lauri Laakso ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta professori Antti Uutela. Valmisteluryhmän sihteereiksi kutsuttiin valtion liikuntaneuvostosta pääsihteeri Kirsti Laine sekä Opetushallituksen opetusneuvos Matti Pietilä.

Liikkuva koulu -hankkeen³¹ tarkoitus oli hyödyntää ja sovittaa yhteen toimenpiteitä, joita oli jo käytetty koulupäivien liikunnallistamiseksi. Valmisteluryhmä korosti työssään yhtenäistä ja vahvaa näkemystä koulujen toimintakulttuurin liikunnallistamisesta, sekä liikuntatuntien määrän lisäämisestä kouluissa. Nämä olivat valmisteluryhmän keskeisimpiä tavoitteita hankkeessa. Koulun liikunta käsitettiin tässä laajempänä kokonaisuutena kuin pelkkänä koulun oppiaineena. Vaikka Suomessa oli tehty koulupäivän liikunnallistamiseksi

³⁰ Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

³¹ Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

erilaisia hankkeita ja projekteja, oli Liikkuva koulu -hanke yksi ensimmäisistä valtiohallinnon tasolla koordinoituista hankkeista, jonka myötä hyvät käytännöt leviäsivät kaikkiin Suomen kouluihin koulujen erilaisuudet huomioiden.

Liikkuva koulu -hankkeen myötä otettiin iso harppaus kohti fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmää, joka myöhemmin sai nimekseen Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä. Tämän merkittävän edistysaskeleen taustalla oli se, kun Liikkuva koulu -hankkeen työryhmän muistiossa ensimmäistä kertaa käsiteltiin seurantajärjestelmän käytännön toteuttamista. Esittelen seuraavaksi työryhmän muistiota tarkemmin.

Julkaisun³² alussa valmisteluryhmä esittää suosittelunsa opetusministeriölle ja Liikkuva koulu -hankkeen ohjausryhmälle toimenpiteistä koskien hankkeen tehokasta toteuttamista. Ehdotuksen teemat olivat tietopohjien lisääminen, liikunta sekä liikunnallisuus kouluissa, osaamisen kehittäminen ja pilottien valinta.

Liikkuva koulu -hanke³³ pyrkii lisäämään tietopohjaa selvittämällä erilaisia mahdollisuuksia kouluikäisten liikuntaan liittyen. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi myöntämällä avustuksia liikuntatieteellisille tutkimusprojekteille ja sektoritutkimushankkeille. Lisäksi hankkeessa suunniteltiin fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän käyttöönottoa hankkeeseen valituissa pilottikouluissa ja laajennettujen kouluterveystarkastusten yhteydessä 5- ja 8-vuosiluokilla. Tavoitteena oli myös varmistaa hankkeen vaikutusten varmistaminen ja koulupäivien liikunnallisuuden vakiintuminen lisäämällä hankkeeseen liittyvää tutkimusta.

Valtioneuvoston tarkoituksena tuotiin esille, kuinka liikuntaa sekä liikunnallisuutta kouluissa pyrittiin edistämään uudistamalla tuntijakoa ja lisäämällä liikuntaa oppiaineena. Hankkeelta³⁴ odotettiin sekä positiivisia vaikutuksia hyväksi todettujen käytäntöjen levittämiseen että uusia innovaatioita, jotka voisivat liittyä esimerkiksi teknologisiin sovelluksiin. Lisäksi tavoitteena oli myös se, että hankkeen tulokset olisivat laajasti hyödynnettävissä

³² Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

³³ Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

³⁴ Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa sekä koulujen toimintakulttuurien vahvistamisessa ja luomisessa.

Osaamisen kehittämisen näkökulmasta haluttiin varmistaa, että liikuntaa opettavien opettajien mennessä täydennyskouluksiin ne sisältäisivät kattavasti Liikkuva koulu -hankkeen³⁵ sisältöjä. Lisäksi tarkoituksena oli aloittaa internetissä avoimesti julkaistavan materiaalin tuotanto, joka tukisi hankkeen toteutumista ja hyvien käytäntöjen levittämistä. Pilottikoulujen valinnassa ehdotettiin yhteistyötä alueellisen liikuntatoimen kanssa ja enintään 20 Liikkuva koulu -pilottikoulun valintaa valtakunnallisesti. Pilotti lähdettäisiin toteuttamaan vuosiluokilla 1–9. Koulujen valintaperusteena huomioitaisiin koulujen monipuolisuus, kuten sijainti, koko ja oppilasaines.

Seuraavaksi Liikkuva koulu -hankkeen³⁶ työryhmän muistiossa tehtiin katsaus kansainväliseen tilanteeseen 2000-luvulla eri maihin lähetetyn kyselyn avulla. Kyselyssä selvitettiin, millaisilla käytännöillä ja hankkeilla muissa maissa koulupäivää oli liikunnallistettu. Kyselyyn oli saatu vastaukset 15 Euroopan valtiolta. Vastauksen lähettäneet valtiot olivat Bulgaria, Englanti, Espanja, Islanti, Kreikka, Kypros, Latvia, Portugali, Puola, Ruotsi, Saksa, Skotlanti, Slovenia, Tšekki ja Unkari. Yleinen kuva valtioista saaduista tiedoista oli, että useissa valtioissa oli ollut käynnissä hankkeita ja projekteja, joissa haluttiin edistää kouluikäisten lasten fyysistä aktiivisuutta. Useissa valtioissa, kuten Skotlannissa, Englannissa, Ruotsissa ja Kyproksella, hankkeiden tarkoituksena oli ollut lisätä lasten ja nuorten liikunnallisuutta muun muassa kannustamalla ja mahdollistamalla urheilua koulupäivien ulkopuolella.

Seuraavaksi Liikkuva koulu -hanke työryhmän muistiossa³⁷ käsiteltiin lasten ja nuorten liikuntaa koskevaa tutkimusta. Suomessa aiemmat tutkimustiedot lasten ja nuorten fyysiseen aktiivisuuteen ja liikunnan harrastamiseen liittyen olivat kyselyihin perustuvia. Toistuvia kyselyitä olivat nuorten terveystapatutkimus, WHO-koululaistutkimus, Terveiden ja hyvinvointilaitoksen kouluterveyskysely, aikuisväestön terveyskäyttäytyminen sekä lapset ja nuoret -raportti osana kansallista liikuntatutkimusta. Näiden lisäksi Suomessa teetettiin myös muita liikuntatieteellisiä tutkimushankkeita. Tutkimuksista oli selvinnyt, että

³⁵ Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

³⁶ Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

³⁷ Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

vaikka kyselytutkimukset osoittivat liikunnan harrastamisen lisääntymisestä, lasten ja nuorten ylipainoisuudessa sekä fyysisessä kunnossa oli näkyvissä muutos huonompaan. Myös tuki- ja liikuntaelinoireiden sekä kakkostyyppin diabeteksen esiintyvyys oli lisääntynyt nuorten keskuudessa.³⁸ Tätä ilmiötä selitettiin ravinnon energiamäärän kasvulla, kun samanaikaisesti kulutus oli vähentynyt ja arkiliikunnan määrä oli laskussa.

Liikkuva koulu -hankkeen työryhmän muistion³⁹ mukaan Suomen tietopohja ei ole tarpeeksi riittävä koululaisten liikuntaan ja fyysiseen aktiivisuuteen liittyen. Perusteina kerrottiin objektiivisten mittauksen puute ja yksipuoleiset kyselytutkimukset sekä se, etteivät nykyiset tutkimukset käsitelleet nuorempia koululaisia. Tähän haluttiin muutos ja hankkeessa kerrottiin, kuinka onkin tärkeää selvittää lasten ja nuorten liikkumista silloisiin Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksiin 2005 peilaten. Huomiota tulisi antaa myös sellaiselle liikkumiselle, jota lapset eivät miellä urheiluksi. Hankkeen tietotarpeiksi mainittiin muun muassa kouluikäisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä, eri sukupuolten välisten liikunta-aktiivisuuksien erojen syyt ja kouluikäisten lasten ja nuorten liikkumattomuuden syyt.

Kuten jo aiemmin mainitsin, liikkuva koulu -hankkeen työryhmämuistiossa fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän perustamista käsiteltiin ensimmäisen kerran. Seuraavaksi esittelen, kuinka seurantajärjestelmän käynnistämistä perusteltiin työryhmän muistiossa.

Hankkeen työryhmän⁴⁰ mukaan fyysinen toimintakyky on keskeinen osa ihmisen hyvinvointia, ja koulun liikunnanopetuksessa sen eri osa-alueita ovat perinteisesti olleet kestävyys, liikkuvuus, nopeus, taitavuus sekä voima. Tässä yhteydessä kestävyys liitetään elimistössä tapahtuvaan energia-aineenvaihduntaa ja liikkuvuuden kerrotaan kuvaavan elimistön rakennetta, kun taas voiman, nopeuden ja taitavuuden kuvaillaan liittyvän ihmisen hermo-lihasjärjestelmään. Jos näitä edellä mainittuja fyysisen toimintakyvyn osa-alueita haluaisi kehittää, se vaatisi määrätietoista harjoittelua. Harjoittelun tason ylläpitämiseen ja sen kohentamiseen vaaditaan säännöllistä harjoittelua.

³⁸ Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

³⁹ Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

⁴⁰ Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

Suomessa haluttiin luoda fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä, sillä hankkeen työryhmän⁴¹ mukaan Suomessa ei ollut pitkittäiseen seurantaan perustuvaa objektiivista tutkimusta tai informaatiota lasten ja nuorten fyysiseen toimintakyvyn kehittymisestä tai pitkäaikaisista trendeistä. Tietyin väliajoin järjestettävällä seurantajärjestelmällä voitaisiin tunnistaa liian vähän liikkuvia ryhmiä, minkä avulla voitaisiin tuottaa luotettavaa tietoa kouluissa järjestettävän liikuntakasvatuksen sekä valtakunnallisen liikuntapolitiikan suunnitteluun. Tästä syystä koettiin tarpeelliseksi kehittää fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä ja se liitettiin osaksi Liikkuva koulu -hankkeen pilottikoulujen toimintaa. Kokonaisuudessaan fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä otettaisiin käyttöön laajojen 5- ja 8-luokkalaisten terveystarkastusten yhteyteen.

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä, joka perustuu kokonaisvaltaiseen hyvinvointinäkökulmaan, tarjoaisi tietoa ja kannustavaa palautetta ensisijaisesti yksittäiselle oppilaalle ja hänen perheelleen. Liikkuva koulu -hankkeen⁴² tavoitteena oli edistää liikunnallista aktiivisuutta yksilön omista lähtökohdista käsin. Hankkeesta saatujen kokemusten perusteella voitaisiin harkita fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän sisällyttämistä myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Vuoden 2014 Opetussuunnitelman perusteisiin⁴³ tulikin maininta valtakunnallisesta fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move! -mittaus- ja palautejärjestelmästä. Opetussuunnitelmassa ohjeistetaan, että mittaukset tulee suorittaa siten, että ne tukevat 5. ja 8. vuosiluokalla teetettäviä laajoja terveystarkastuksia. Opetussuunnitelma astui voimaan vuonna 2016.

Vuonna 2010 Liikkuva koulu -hankkeen lisäksi tapahtui Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän perustamisen kannalta tärkein askel, kun Jyväskylän yliopiston liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta sai Opetus- ja kulttuuriministeriöltä sekä Opetushallitukselta tehtäväkseen luoda valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän. Työryhmä sai vuosina 2010⁴⁴, 2011⁴⁵ ja 2012⁴⁶ valtionavustuksia käytettäväksi

⁴¹ Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

⁴² Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

⁴³ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

⁴⁴ Erityisavustuksen myöntäminen, 5/627/2010, Opetus- ja kulttuuriministeriö

⁴⁵ Erityisavustuksen myöntäminen, 661/626/2010, Opetus- ja kulttuuriministeriö

⁴⁶ Erityisavustuksen myöntäminen, 761/626/2011, Opetus- ja kulttuuriministeriö

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seuranta, kehittäminen ja tukeminen -projektista aiheutuviin kustannuksiin.

Jyrki Kataisen hallitus oli myös huolissaan erityisesti lasten ja nuorten liikkumattomuudesta. Kataisen hallituksen vuoden 2011 ohjelmassa⁴⁷ mainitaan, millä eri keinoin lasten ja nuorten sekä koko väestön liikkumattomuutta voitaisiin ehkäistä. Hallituksen ohjelmassa nuorisoon liittyen kerrotaan, kuinka tiedolla johtamista halutaan vahvistaa ja tähän tarpeeseen voidaan vastata kehittämällä lasten hyvinvoinnin kansallisia indikaattoreita. Hallituksen ohjelmassa mainitaan myös Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän kannalta toinen tärkeä asia, joka oli Liikkuva koulu -hankkeen jatkaminen.

Vuonna 2012 valmistui lopulta ”Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä”, jonka loppuraportin julkaisi Jyväskylän yliopiston Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunnan työryhmä. Tämä loppuraportti⁴⁸ käsittelee koululaisille teetettävien fyysisten testien perusteita ja luomisprosessia. Loppuraportissa tarkastellaan aluksi erilaisia testejä, joita käytetään fyysisen toimintakyvyn arviointiin koululaisten keskuudessa, minkä jälkeen käsitellään myös yksittäisiä testiosioita, jotka ovat käytössä lasten fyysisen toimintakyvyn arvioinnissa. Näiden jälkeen käydään yhteenvedoa olemassa olevista fyysisen kunnan ja motoristen taitojen testeistä. Lopuksi otetaan käsittelyyn ensimmäiset ja toiset esitutkimukset, minkä jälkeen esitellään lopullisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän mittariston valinta, mikä tehtiin esitutkimusten perusteella.

Liikkuva koulu -hankkeen luomisesta eteenpäin biopoliittiset diskurssit painottuivat entistä vahvemmin kohti fyysistä aktiivisuutta. Tämä selittyy sillä, että ajatus mittaus- ja palautejärjestelmästä muuttui konkreettiseksi, kun Jyväskylän yliopiston liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta ryhtyi luomaan järjestelmää. Myös Liikkuva koulu -hankkeen merkitys mittaus- ja palautejärjestelmän syntymiselle oli suuri. Vuoden 2010 jälkeen asiakirjoissa mennään tarkempiin ja yksityiskohtaisempiin terveyden funktioihin, sillä terveyden isoa kuvaa ja sen positiivisia puolia oli jo hahmoteltu aiemmissa asiakirjoissa.

Vuoden 2010 jälkeen asiakirjoissa terveydestä puhuttiin kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon sekä yksilön fyysinen että henkinen hyvinvointi. Vaikka henkisestä hyvinvoinnista ja sen positiivisista puolista kerrotaankin asiakirjoissa,

⁴⁷ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011

⁴⁸ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

painotetaan fyysisen aktiivisuuden merkittävää vaikutusta yksilön henkiseen hyvinvointiin. Läpi mittaus- ja palautejärjestelmän syntyprosessin mukana ollut biopoliittinen ajatus terveiden elämäntapojen luomisesta säilyy myös sen loppuraporttiin asti. Asiakirjoissa korostetaan erityisesti mittauksista saatavaa tärkeää palautetta, joka auttaa hyvien elämäntapojen luomisessa ja vahvistamisessa.

Tiedonkeruun ja analyysin diskurssi korostuu lisää asiakirjoissa, kun Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa painotetaan tiedolla johtamista yleisesti suomalaisessa yhteiskunnassa ja erityisesti kansalaisten liikunnallistamisessa. Tämä on tärkeä vahvistus sille, että tuleva Move! -mittaus ja palautejärjestelmä luo tärkeää dataa, sillä sitä Suomen hallitus velvoitti ohjelmassaan. Tästä syystä datan ja sen keräämisen tärkeyttä korostetaan Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportissa. Biopoliittisesti merkittävää on, että valtio pyrkii lisäämään järjestelmien avulla seurantaansa, jotta he voivat valvoa ja hallita väestön terveyttä. Objektiivista tietoa halutaan kyselytutkimuksiin perustuvan datan tueksi päätöksentekoon.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden diskurssi säilyy mukana Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän syntyprosessin viimeisissä asiakirjoissa. Liikkuva koulu -hankkeen tuominen osaksi kaikkien koulujen arkea ajaa valtion tasa-arvoa, sillä hankkeen myötä kaikki lapset ja nuoret tulevat huomioiduiksi yksilöllisesti. Myös Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa todetaan jo aiemminkin mainittu tarkoitus saada kaikki kansalaiset, varsinkin huonommassa asemassa olevat ihmiset, aktiivisiksi eri tavoin. Mittaus- ja palautejärjestelmän lisäksi tavoitetta yritetään saavuttaa muillakin keinoilla, kuten liikuntapaikkojen esteettömyydellä.

Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän syntyprosessin aikana eri biopoliittiset diskurssit nousivat esille. Biopolitiikalle ominaisesti terveyttä ja hyvinvointia korostetaan. Fyysinen aktiivisuus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä tiedonkeruu ja analyysi korostuvat syntyprosessissa. Fyysisen aktiivisuuden diskurssin perustelut tarkentuvat yksilöllisemmäksi koko syntyprosessin ajan. Syntyprosessin asiakirjoissa korostetaan, kuinka yksilön fyysinen aktiivisuus on erittäin tärkeää ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden diskurssi pysyy koko mittaus- ja palautejärjestelmän syntyprosessin samanlaisena korostaen sitä, että myös heikoimmassa asemassa olevat ihmiset pyrittäisiin saamaan fyysisesti aktiivisiksi ja sitä kautta

terveemmiksi kansalaisiksi. Tiedonkeruun ja analyysin diskurssissa tärkein muutos asiakirjoissa tapahtui, kun Jyrki Kataisen hallitus velvoitti Move! -mittaus- ja palautejärjestelmää keräämään dataa tiedolla johtamiseen, mikä on biopolitiikalle ominaista.

4.2 Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän rationalisointi loppuraportissa

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportti⁴⁹ valmistui vuonna 2012. Loppuraportti käsittelee fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän (FTS) kehittämistä ja pilotoimista peruskoulun oppilaille. Tässä osiossa tarkastelen, millaisten diskurssien avulla biopolitiikkaa rationalisoidaan Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportissa. Tämä loppuraportti on luotu osana laajempaa biopoliittista pyrkimystä vaikuttaa ja hallinnoida väestön terveyttä ja hyvinvointia.

Moderniin biopolitiikkaan sisältyy yhteiskunnan jäsenten terveyden ylläpitämisestä huolehtiminen, mikä ilmenee erityisesti terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn toimissa. Terveys onkin keskeinen teema kaikissa seuraavaksi tarkasteltavissa diskursseissa. Näiden diskurssien kautta terveyttä käsitellään ja määritellään eri näkökulmista ja toimintakäytänteistä riippuen, mikä vaikuttaa suoraan yhteiskunnan jäsenten elinolojen ja hyvinvoinnin kehitykseen.

4.2.1 Fyysisen toimintakyvyn diskurssi

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportissa⁵⁰ esitetään, kuinka nykymaailmassa lasten ja nuorten elämäntavoissa on tapahtunut suuri muutos.

Lasten ja nuorten elämäntavat ja arkipäivisin edellytettävän toimintakyvyn tarpeet ovat muuttuneet. Suurella osalla nuorista fyysinen aktiivisuus on terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittämätöntä.⁵¹

⁴⁹ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁵⁰ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁵¹ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

Lapset ja nuoret tarvitsevat uusia taitoja selvitäkseen arkipäiväisistä toiminnoista. Uusien taitojen oppiminen koetaan hankalaksi, sillä lasten aktiivisuus ei ole terveyden kannalta riittävää.

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä⁵² kertoo olevansa parantamassa lasten oppimista.

Fyysinen kunnon lisäksi motoriset taidot luovat pohjan toimintakyvyn suotuisalle kehitykselle.⁵³

Loppuraportissa⁵⁴ kerrotaan lisäksi, kuinka motorisia taitoja tarvitaan myös erikoistuneiden taitojen oppimiseen. Taidot vaikuttavat positiivisesti myös keskushermoston kehittymiseen. Kaikkien näiden taitojen omaksuminen on erittäin tärkeää biopoliittisesta näkökulmasta. Jotta lapsista ja nuorista kasvaa kykeneväisiä ja työkykyisiä kansalaisia, he tarvitsevat riittävän hyvät motoriset taidot. Tällä hetkellä lasten motoristen taitojen heikentyminen on biopoliittisesta näkökulmasta erittäin huolestuttava asia.

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportissa⁵⁵ kuvaillaan, kuinka lasten fyysinen aktiivisuus ja kunto ovat laskeneet niin huonolle tasolle, että heillä on vaikeuksia selviytyä arjen tuottamista haasteista.

Koska lasten ja nuorten fyysinen aktiivisuus on vähentynyt sekä kunto laskenut, ovat myös heidän fyysiset edellytyksensä selviytyä arkipäivän haasteista huonontuneet. Voimmekin ajatella, että monien kouluikäisten fyysinen toimintakyky ei riitä kaikista arjen tilanteista selviämiseen.⁵⁶

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä -projektin tavoitteena onkin vastata tähän ongelmaan. Tekstissä ilmaistu huoli lasten ja nuorten arjen riittämättömästä toimintakyvystä viittaa valtion pelkoon siitä, etteivät lapset tule aikuistuessaan pärjäämään arjessaan. Tästä syystä valtion biopoliittisesta näkökulmasta asiaan tulisi jo nyt saada muutos.

Loppuraportissa⁵⁷ kuvaillaan näitä edellä mainittuja arjen ongelmia, joita ovat omin lihasvoimin tehtävät koulumatkan kulkeminen sekä koulu- ja

⁵² Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁵³ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁵⁴ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁵⁵ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁵⁶ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁵⁷ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

harrastustarvikkeiden kantaminen. Tämän lisäksi ongelmana on istuva elämäntapa. Myös liikkuminen liikenteessä ja erilaisilla alustoilla, kuten vedessä, portaissa ja epätasaisessa maastossa, koettiin nykyajan lasten ja nuorten arjen ongelmiksi. Biopolitiikan näkökulmasta nuorten laskeva fyysinen aktiivisuus tai pahimmillaan kykenemättömyys liikkumiseen arjessa ovat huolestuttavia, sillä tällä negatiivisella trendillä yhteiskunnan jäsenet eivät tulevaisuudessa kykenisi toimimaan ilman avustusta, mikä ei ole biopolitiittisten tavoitteiden mukaista.

Fyysisen toimintakyvyn diskurssissa valtion ohjaama biopolitiikka korostuu monin tavoin. Ensinnäkin Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän perusteet viittaavat nyky-yhteiskunnan elämäntapamuutoksiin, joissa lasten ja nuorten fyysinen kunto ja aktiivisuus ovat keskeisessä roolissa. Koska lasten ja nuorten fyysinen kunto on heikentynyt, pyrkii valtio herättämään keskustelua terveys- ja kunto-odotuksista, joita lapsille ja nuorille on asetettu. Biopolitiikan keinona onkin luoda tämän kaltaisia odotuksia ja samalla valvoa niitä, jotta yhteiskunta voisi varmistaa jäsentensä työkyvyn säilymisen. Terveellisten elämäntapojen opettaminen ihmisille jo varhaislapsuudesta lähtien on yksi biopolitiikan välineistä yhteiskunnan jäsenten hallitsemiseksi. Terveellisten elämäntapojen opettamisen lapsille ja nuorille toivotaan kantavan myös aikuisiälle asti. Elämäntapojen opettamista voidaan pitää henkisen pääoman kasvattamisena biopolitiikan keinoin.

Myös loppuraportissa esille noussut lasten fyysisen toimintakyvyn heikentyminen ja sen suoranainen vaikutus arkipäivän toimintoihin on herättänyt huolta. Jos lapset eivät suoriudu enää arkisiksi ajatelluista haasteista, kuten koulumatkan kulkemisesta tai koulutarvikkeiden kantamisesta itse, tulee se myöhemmin aiheuttamaan haasteita valtiolle saada näistä fyysisesti huonossa kunnossa olevista lapsista ja nuorista työkykyisiä sekä terveitä aikuisia. Tällaista yksilön fyysiseen kyvykkyyteen kohdistuvaa huolestuneisuutta voidaan pitää biopolitiikalle tyypillisenä, sillä moderni biopolitiikka keskittyy väestön terveyden ja hyvinvoinnin hallintaan sekä kontrollointiin. Lisäksi Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportissa esitellyt tavoitteet vastata aiemmin esiteltyihin haasteisiin ovat myös biopolitiittinen tapa hallita ja parantaa väestön terveyttä ja toimintakykyä järjestelmällisten toimenpiteiden avulla.

4.2.2 Talouden diskurssi

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportista nousee esille myös talouden diskurssi. Loppuraportissa taloudesta ei puhuta suoraan, mutta talouden diskurssi näkyy valtion haluna ylläpitää kansalaistensa terveyttä ja hyvinvointia. Tässä talouden näkökulmassa korostuu valtion biopoliittinen pyrkimys tulevaisuuden kustannusten säästämiseen. Parantunut fyysinen kunto ja hyvinvointi voivat vaikuttaa merkittävästi yksilön terveysriskeihin ja sairastumisen todennäköisyyteen. Kun yksilön terveys kohenee, vähenee myös tarve käyttää terveydenhuollon palveluita, mikä puolestaan voi säästää terveydenhuollon kustannuksia. Tämä säästö ei ole merkityksellistä ainoastaan taloudellisesta näkökulmasta, vaan se voi myös vapauttaa resursseja, jotka voivat olla hyödyllisiä terveyden edistämisen ja ennaltaehkäisyyn toimenpiteisiin toisaalla. Fyysisen kunnan ja hyvinvoinnin paraneminen voi lisäksi lisätä ihmisten elinikää ja parantaa heidän elämänlaatuaan, mikä vaikuttaa positiivisesti koko yhteiskunnan kokonaisyhyvinvointiin. Terveyskäyttäytymisen muutokset voivat heijastua myös muihin sosiaalisiin ja taloudellisiin tekijöihin, kuten työkykyyn, tuottavuuteen ja sosiaalisiin suhteisiin.

Terveemmät ja toimintakykyiset yksilöt tuovatkin työkykynsä kautta taloudellisia hyötyjä yhteiskunnalle. Kun yhteiskunnan jäsenet käyvät töissä ja saavat palkkaa, he voivat käyttää rahaa markkinoilla. Näin raha kiertää valtiossa, mikä on valtion näkökulmasta positiivinen asia. Koska työkykyiset ihmiset tienaavat työstään, ei valtiolle koidu kustannuksia esimerkiksi maksettavien sosiaaliturvaetuuksien kautta.

Kun asiaa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti talouden näkökulmasta, investointi lasten ja nuorten fyysiseen aktiivisuuteen sekä terveellisten elämäntapojen edistämiseen voi tuottaa merkittäviä pitkäaikaisia taloudellisia hyötyjä yhteiskunnalle. Fyysisen kunnan ja hyvinvoinnin edistäminen ei rajoitu pelkästään yksilön omaan hyötyyn, vaan sillä voi olla laajempia positiivisia vaikutuksia koko yhteiskunnan toimintaan. Tästä syystä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen biopoliittisin keinoin on keskeistä sekä yksilön että valtion taloudellisen menestyksen näkökulmasta tulevaisuudessa.

4.2.3 Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden diskurssi

Yhtenä valtion biopoliittisena diskurssina Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmässä nousee esille tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn loppuraportissa⁵⁸ mainitaankin, kuinka osallistuminen leikkeihin ja yhteispeleihin on rakentamassa lasten sekä nuorten yhteisöllisyyttä ja sosiaalista hyvinvointia.

-- fyysisistä tehtävistä selviytyminen edistää myös koululaisen realistisen minäkuvan rakentumista, ja siksi vaikuttaa positiivisesti lapsen psyykkiseen hyvinvointiin sekä terveyteen. Lisäksi leikkeihin ja yhteispeleihin osallistuminen tukee lasten ja nuorten sosiaalista hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä.⁵⁹

Loppuraportissa kuvataan, kuinka seurantajärjestelmä antaa lapsille ja nuorille mahdollisuudet parantaa omaa fyysistä kuntoaan. Kunnon paraneminen mahdollistaa fyysisistä tehtävistä selviytymistä, mikä auttaa lapsien minäkuvan rakentumisessa ja vaikuttaa positiivisesti heidän henkiseen hyvinvointiinsa. Koska jokainen lapsi ja nuori pääsee suorittamaan Move! -mittauksia, voidaan ajatella, että mittaukset ovat tukemassa lasten kokemaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn loppuraportti⁶⁰ kuvailee muitakin tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä asioita, joita avaan seuraavaksi. Sillä tekstissä käsitellään valtion huolta lasten ja nuorten fyysisestä aktiivisuudesta sekä kokonaisvaltaisesta terveydestä, voidaan sitä pitää kansallisena huolenpitona, jonka mukaan kaikista valtion kansalaisista halutaan pitää huolta.

Koulun liikuntatunneilla kerättyä oppilaiden toimintakykytietoa hyödynnetään myös koululaisille tehtävissä laajoissa terveystarkastuksissa peruskoulun 5. ja 8. luokalla.⁶¹

Koska kansalliset laajat terveystarkastukset järjestetään jokaiselle koululaiselle tietyssä iässä, osoittaa se valtion pyrkimystä tarjota tasa-arvoista terveydenhuoltoa ja liikuntamahdollisuuksia kaikille ikäryhmille. Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä tuotetaan loppuraportissa tapana varmistaa tasa-arvoinen

⁵⁸ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁵⁹ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁶⁰ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁶¹ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

terveyshuoliin puuttuminen. Lisäksi loppuraportissa tavoiteltu tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kiinnittyvät myös koulutuksen arvioinnin pitkään tasa-arvon korostamisen linjaan. Tämän avulla lasten terveyshuoliin voidaan puuttua ajoissa ja heille voidaan myös kertoa tärkeää tietoa terveydestä. Kaikki lapset ja nuoret eivät tule samoista lähtökohdista, joten on tärkeää varmistaa tietotaitoa Move! -järjestelmän ja laajojen terveystarkastusten avulla.

Myös objektiivisen tiedon keräämisen ja sen tietoisuuden lisäämisen voidaan ajatella pyrkivän edistämään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. FTS-projektin tarkoituksena on tarjota monipuolisesti erilaisia keinoja käyttää hyväksi testeistä saatua palautetta, mahdollistaen jokaiselle yksilölle lähtökohdat parantaa omaa hyvinvointiaan.

Yksittäiselle oppilaalle FTS tuottaa tietoa omasta fyysisestä toimintakyvystään ja sen kehittämisestä. Samoin koululaisten vanhemmat saavat tietoa lastensa fyysisen hyvinvoinnin edellytyksistä sekä siitä, mihin lasten hyvinvointiin liittyviin asioihin heidän tulisi kiinnittää huomiota. Terveystarkastaja saa järjestelmästä tietoa oppilaan hyvinvointia tulevaisuudessa mahdollisesti haittaavista tekijöistä. Valtakunnan tasolla FTS tuottaa objektiivista tietoa lasten ja nuorten fyysisestä toimintakyvystä esimerkiksi poliittisen päätöksenteon tueksi.⁶²

Sillä Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä antaa mahdollisuuksia useille eri tahoille auttaa lasta hyödyntämään testeistä saatua palautetta, voidaan sen biopoliittisesta näkökulmasta ajatella lisäävän tasa-arvoa, koska näin voidaan varmistaa, että lapsi oppii testeistään hänen tämänhetkisestä terveydentilastaan.

Koska Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä perustuu jokaisen henkilökohtaiseen kehittymiseen, eikä esimerkiksi liikunnan arvosanojen määrittämiseen, voidaan järjestelmä nähdä tasa-arvon mahdollistajana. Tällainen lähestymistapa mahdollistaa jokaisen keskittymisen omien taitojensa parantamiseen tulevaisuutta varten. Jos testit vaikuttaisivatkin liikunnan arvosanoihin, voisi aiheuttaa tarpeetonta stressiä testien suorittajille. Lisäksi päätöksentekijät voivat järjestelmän datan avulla kehittää poliittisia ohjelmia, jotka vastaavat kaikkien lasten tarpeisiin ja pyrkivät tukemaan tasa-arvoisia terveys- ja liikuntamahdollisuuksia tasapuolisesti. Näin otetaan huomioon kaiken tasoiset liikkujat ja pyritään ehkäisemään lasten ja nuorten

⁶² Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

eriarvoistumista. Yhteenvedona voidaan todeta, että Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä ilmentää valtion biopoliittista pyrkimystä tasa-arvoisten terveys- ja liikuntamahdollisuuksien edistämistä kaikille lapsille ja nuorille.

4.2.4 Tiedonkeruun ja analyysin diskurssi

Tiedonkeruun ja analyysin diskurssi nousee myös esille Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmästä⁶³. Loppuraportissa todetaan, kuinka Suomessa ei löydy objektiivisesti mitattua tietoa lasten ja nuorten liikunnasta ja aktiivisuudesta. Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän tehtäväksi muodostuikin lähteä vastaamaan tähän ongelmaan. Vastaus oli mittaus- ja palautejärjestelmä, joka mittaa perusopetukseen osallistuvien fyysistä toimintakykyä. Tiedonkeruun on tarkoitus olla systemaattista ja kattaa koko Suomi.

Tiedonkeruu ja analyysi ovat keskeisiä biopoliittisen hallinnan työkaluja, sillä ne mahdollistavat väestön terveydentilan seurannan ja arvioinnin. Kun hallitus ja muut viranomaiset kykenevät keräämään tietoa väestön terveydestä, he voivat käyttää kerättyä tietoa hyödyksi terveystieteiden suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportissa⁶⁴ korostetaan erityisesti palauteosuuden merkitystä.

Palauteosa pitää sisällään internetiin laadittavan palautejärjestelmän, josta vanhemmat voivat yhdessä lapsen kanssa tarkastella, minkälainen fyysinen toimintakyky lapsella on.⁶⁵

Loppuraportissa kerrotaan, kuinka palauteosaa hyödyntämällä lasta motivoidaan liikkumaan ja kuvataan, millaisia työkaluja hänen avukseen on olemassa, jotta tavoite onnistuu. Jos lapsien motivointi onnistuisi, he voisivat oppia ylläpitämään omasta parantuneesta fyysisestä kunnostaan.

⁶³ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁶⁴ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁶⁵ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

Tiedonkeruuta ja sen analyysiä perustellaan myös sillä, että datan perusteella yksilöt pääsevät keskittymään omaan kehittymiseensä.

Fyysisen toimintakyvyn seuranta- ja palautejärjestelmä perustuu yksilölliseen kehittymiseen, jolloin normatiivisella vertailulla ei ole merkitystä.⁶⁶

Biopoliittisesta näkökulmasta tiedonkeruulla ja sen analyysilla halutaan vaikuttaa lapsen fyysiseen kehitykseen, jotta hän saisi faktaa siitä, millaisessa kunnossa hän nyt on ja missä asioissa hänen tulisi vielä kehittyä. Tämä kehittyminen tukee biopolitiikan ajatusta, jossa halutaan vaikuttaa ihmisten elämän prosessiin ja siihen, että elämä kehittyy oikeaan terveelliseen suuntaan.

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportissa⁶⁷ kuvaillaan lisäksi valtion tasolla saavutettavaa hyötyä objektiivisesti kerätystä datasta.

Valtakunnan tasolla FTS tuottaa objektiivista tietoa lasten ja nuorten fyysisestä toimintakyvystä esimerkiksi poliittisen päätöksenteon tueksi.⁶⁸

Loppuraportissa kuvaillaan, kuinka objektiivisesti kerättyä dataa voidaan hyödyntää poliittisen päätöksenteon taustalla. Biopolitiikassa yhteiskunnan järjestykseen voidaan vaikuttaa saatavilla olevalla datalla, ja tässä tapauksessa objektiivisesti kerätty data auttaa päättäjiä muuttamaan politiikkansa niin, että yhteiskunnan jäsenet eläisivät terveellisemmin.

Loppuraportissa perustellaan testien toteutuvan parhaiten kouluissa, koska siellä tavoitetaan kokonaiset ikäluokat vuosittain.

FTS toteutuu parhaimmillaan peruskoulussa, koska se tavoittaa koko ikäluokan.⁶⁹

Tiedon keräämistä kouluissa perustellaan loppuraportissa myös sillä, että kouluissa ovat myös ne ammattilaiset, jotka voivat kerätyn datan perusteella antaa palautetta lapsille ja nuorille.

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportissa näkyy myös sellainen biopoliittinen ajattelu, jossa terveyttä sekä

⁶⁶ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁶⁷ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁶⁸ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

⁶⁹ Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä

hyvinvointia pyritään hallitsemaan ja ohjaamaan tiedonkeruulla sekä analyysillä. Ensinnäkin Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän perustaminen pyrki vastaamaan loppuraportissa esitettyyn ongelmaan siitä, että Suomesta ei löytynyt objektiivisesti kerättyä tietoa lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuudesta. Sillä projekti pyrkii vastaamaan tähän ongelmaan, mahdollistaa se tiettyjen ryhmien, tässä tapauksessa viides- ja kahdeksaluokkalaisten, terveydentilan seurannan ja arvioinnin, mikä on yksi biopoliittisen hallinnan perusedellytyksistä.

Toisena biopoliittisena perusteena voidaan pitää sitä, kuinka palautteen merkityksen korostaminen loppuraportissa osoittaa sen, että tiedonkeruu ja analyysi eivät ole vain teknisiä toimintoja, vaan niillä on myös merkittävä rooli väestön terveyden ja hyvinvoinnin ohjaamisessa. Lapset, vanhemmat, opettajat, koulut ja yhteiskunta voivat kaikki hyödyntää kerättyä tietoa omalla tavallaan terveyden edistämiseen ja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseen. Tämän kaltainen tiedon jakaminen ja käyttö edistää valtion käyttämää biopoliittista hallintaa, koska valtion pyrkimyksenä on saada yksilöt ja yhteisöt osallisiksi terveydentilaansa ja hyvinvointiinsa liittyvien päätösten tekemiseen.

Lisäksi peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportin maininta siitä, että objektiivisesti kerättyä dataa voidaan hyödyntää myös poliittisessa päätöksenteossa, korostaa tiedonkeruun ja analyysin merkitystä biopoliittisena työkaluna. Tällä tavoin tietoa voidaan käyttää terveyspolitiikan suunnittelussa ja päätöksenteossa, mikä vaikuttaa väestön terveyteen ja hyvinvointiin laajemmin. Tämä osoittaa, kuinka biopoliittiset käytännöt ulottuvat yksilötason hallinnasta aina valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

5 POHDINTA

5.1 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkimukseni tavoitteena oli tutkia, mitä oli vaadittu siihen, että Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä päätyi osaksi valtion käyttämää biopolitiikkaa. Tutkin asiaa kahdella tutkimuskysymyksellä, joista toinen tutkimuskysymykseni käsitteli Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän syntyvaiheita ja sieltä esille nousseita biopoliittisia diskursseja. Toinen tutkimuskysymykseni tarkasteli Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraporttia ja siinä ilmenneitä biopoliittisia diskursseja, joilla mittaus- ja palautejärjestelmää oli rationalisoitu. Käytin tulosten analysointiin apuna genealogista menetelmää.

Tutkimukseni teoriataustana toimi Michel Foucault'n ajatukset biopolitiikasta. Biopolitiikalle on ominaista se, että valtio käyttää välillisesti tai välittömästi keinoja hallita kansalaistensa elämää ja kuolemaa. Erityisesti moderniin biopolitiikkaan kuuluu se, että valtio keskittyy väestön terveyden ja hyvinvoinnin hallintaan sekä kontrollointiin. Modernin biopolitiikan yhtenä päätarkoituksena onkin ihmisten elämänlaadun parantaminen. Tutkimukseni kohteena olleessa Move! -mittaus- ja palautejärjestelmässä ja sen synnyssä valtion biopolitiikka näkyi erityisesti siinä, kuinka valtio pyrki vaikuttamaan positiivisesti lasten ja nuorten terveyteen sekä hyvinvointiin.

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmän loppuraportissa esille nousseet diskurssit olivat fyysinen toimintakyky, talous, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä tiedonkeruu ja sen analysointi. Kaikkia diskursseja yhdisti se, että ne liittyvät biopolitiikalle ominaisesti terveyteen ja hyvinvointiin. Tästä syystä diskursseissa oli päällekkäisyyksiä, mutta diskurssit jäsentyivät kuitenkin analyysivaiheessa. Fyysisen toimintakyvyn diskurssi oli eniten esillä loppuraportissa, jota selittää se, että kyseessä on fyysisen aktiivisuuden mittaus- ja seurantajärjestelmä. Järjestelmän rationalisoimiseen

käytettiin kuitenkin myös muita edellä mainittuja diskursseja, joiden merkitystä ei voi väheksyä.

Mittaus- ja palautejärjestelmän rationalisoinnissa käytetyt diskurssit fyysinen toimintakyky, talous, tasa-arvo ja tiedonkeruu eroavat kuitenkin hyvin paljon toisistaan siinä, miten lapset näistä hyötyvät. Fyysisen toimintakyvyn diskurssi ja siitä saatavat hyödyt nousevat vahvimmin esille nykyisessä Move! -mittaus- ja palautejärjestelmässä. Jo Move!:n testivaiheessa lapset ja nuoret saavat liikuntaa, mikä tukee fyysisen toimintakyvyn diskurssia. Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän syntyvaiheen diskurssit, joilla Move!:n luomista rationalisoitiin, painottuivat myös fyysisen toimintakyvyn diskurssiin. Rationalisointia selittää se, että kyseessä on ainoastaan fyysisen toimintakyvyn mittaus- ja palautejärjestelmä. Muiden diskurssien, eli talouden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden sekä tiedonkeruun ja analyysin diskurssit tulivat esille terveyden näkökulman kautta.

Kuten aiemmin esitin, Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän syntyvaiheessa fyysinen toimintakyky korostui eniten. Muutosta kaikissa diskursseissa tapahtui kuitenkin valtion hyödyistä kohti yksilön hyötyä. Vuonna 2011 Jyrki Kataisen hallituksen aikana tiedolla johtaminen nousi erityisen tärkeäksi, mikä näkyi myös lopullisessa järjestelmässä. Tiedonkeruun ja analyysin diskurssin nouseminen esille 2010-luvulla liittyi myös laajempaan tiedolla arvioinnin aaltoon (Vedung, 2010).

Diskurssien lisäksi haluankin korostaa Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän merkitystä suomalaisen arviointiperusteen osana. Move! -mittaus- ja palautejärjestelmällä kerätään Suomessa laajasti tietoa suomalaisista lapsista ja nuorista. Mittauksiin osallistuu koko ikäluokka viides- ja kahdeksasluokkalaisista. Sillä Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä kerää koko ikäluokan osalta mittaustuloksia, eroaa se suomalaisesta arviointiperinteestä, koska perinteisesti suomalainen kansallinen testaus on ollut otantaperusteista. Sen ajan, kun Suomessa on kerätty oppimistulostietoa, on perusopetuksen otantaperusteinen oppimistulosten arviointijärjestelmä pysynyt perusrakenteeltaan ennallaan (Jakku-Sihvonen, 2013). Otantaperusteinen arviointi on palvellut tarkoitustaan koulujärjestelmän yleisessä arvioinnissa, mutta se ei ole edistänyt tai korostanut koulujen eroja, jota vertailut aina tekevät (Wallenius ym, 2018). Move! -mittaus ja palautejärjestelmässä tulosten

keräämistä kaikilta osallistujilta on perusteltu sillä, että testeistä saatava palaute on yksilöllistä ja sitä käytetään hyödyksi laajoissa terveystarkastuksissa. Lisäksi mittaus- ja palautejärjestelmää on perusteltu myös tiedolla johtamisella, sillä näin valtio ja eritoten kunnat pääsevät käyttämään testien antamaa tietoa toimintansa kehittämiseen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2024) TEAviisarista löytyy monipuolista dataa käytettäväksi kunnille Move! -mittauksista. Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä ei ottanut kuitenkaan kantaa vertailuun eri paikkakuntien tai koulujen välisiin eroihin. Nykyajan trendi tulosten julkaisusta on ollut se, että vaatimus tulosten läpinäkyvyydestä ennemmin lisääntyy kuin vähenee (Wallenius ym, 2018). Tämä voikin olla yksi lisäperuste sille, että Move! -mittausten tulokset ovat julkista tietoa.

Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän eroamista suomalaisesta arviointipolitiikasta perusteltiin sillä, että objektiivinen testaaminen koettiin luotettavammaksi lähteeksi kuin lapsille ja nuorille teetettyjen kyselytutkimusten vastaukset. Tämän ymmärrän, sillä monella lapsella ja nuorella voi olla virheellinen kuva omista liikuntatottumuksistaan ja tämä voi vääristää tuloksia positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan. Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä ei kuitenkaan ottanut syntyprosessin asiakirjoissaan tai loppuraportissaan kantaa siihen, miksi mittauksia ei toteuteta suomalaisen arviointiperinteen mukaan otantaperusteisesti.

5.2 Tutkimuksen eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan pohtia kolmen eri käsitteen kautta, jotka ovat eettisyys, luotettavuus ja uskottavuus (Puusa & Juuti, 2020). Eettisyys on tärkeää ottaa huomioon tutkielman kaikissa vaiheissa, sillä jokainen tutkimuksen vaihe aiheuttaa eettisiä kysymyksiä (Cohen ym., 2018; Kuula, 2011). Tutkimuseettinen neuvottelukunnan (2023) mukaan tieteellisiä tutkimuksia voidaan tehdä vain hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Heidän mukaansa hyvät tieteelliset peruseriaatteet eurooppalaisia ohjeita mukaillen ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (TENK, 2023.)

Tutkijan luotettavuutta ja rehellisyyttä on tärkeä tarkastella laadullisessa tutkimuksessa. Tutkijan tulisi pysyä luotettavana, eikä hän voi toimia tuomitsevana tutkimustaan tehdessä (Cohen, 2018). Move! -mittaus- ja

palautejärjestelmä on aiheuttanut paljon keskustelua medioissa ja olen päässyt tutustumaan järjestelmään opintojeni aikana. Tästä syystä minulle on muodostunut valmiiksi oma näkemykseni järjestelmästä jo etukäteen. Tiedostan, että omilla kokemuksillani ja esitiedoillani on voinut olla vaikutusta tutkimukseni tekoon ja tulosten analysointiin. Olen kuullut järjestelmästä sekä positiivista että negatiivista, joten olen yrittänyt ottaa ne huomioon tutkimustani tehdessä.

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy myös tutkijan valinnat ja perustelut käyttämästään lähestymistavasta, sekä se, että hän perustelee valintansa tutkimusongelman ja tutkimuksen toteutuksen perusteella oikeiksi (Puusa & Juuti, 2020). Olen pyrkinyt valitsemaan oikeanlaisen lähestymistavan tutkielmaani teoriataustani perusteella, sillä koin sen palvelevan tutkimusta parhaimmalla tavalla. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa myös sen toistettavuus. Tutkimus tulisi olla toistettavissa (Cohen, 2018). Olen kertonut tutkielmassani tutkimuksen vaiheista, joiden perusteella oma tutkimukseni tulisi olla toistettavissa.

Uskottavuutta voidaan pitää osana tutkimuksen luotettavuutta. Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen aineiston keruu sekä sen analysointi on suoritettu asianmukaisesti (Cohen, 2018). Tutkimuksen aineiston keruussa käytin apuna Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän luomisessa mukana ollutta Opetushallituksen opetusneuvos Matti Pietilää sekä Jyväskylän yliopiston Move!:n nykyistä kehittämisspäällikköä Mikko Huhtiniemeä ja heidän avullaan sain varmistuksen käytetyn aineiston oikeellisuudesta. Tämän lisäksi olen myös kertonut tutkielmassani, miten päädyin valitsemaan aineistoni ja kuinka keräsin sen.

Tutkimuksen uskottavuuden näkökulmasta on tärkeää arvioida, onko yhteydenpito Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän luomisessa mukana olleisiin henkilöihin vaikuttanut tutkimuksen toteutukseen tai tulosten analysointiin. Päädyin tutkielmassani ratkaisuun, jossa varmistin aineiston oikeellisuuden ennen kuin olin aloittanut analysoimaan aineistoa. Haastatteluissa emme myöskään puhuneet analyysistä tai tuloksista, vaan keskityimme ainoastaan siihen, että aineistot ja aikajanan luominen onnistuvat. Kun sain kaikki tarpeelliset aineistot kerättyä, lähetin aikajanahahmotelmasta tekstiversiot vielä Pietilälle ja Huhtiniemelle, minkä jälkeen vasta aloitin analysoinnin. Tämän jälkeen en ole ollut heihin enää yhteydessä. Halusin tällä toiminnallani varmistaa, etten päädy

keskustelemaan asiantuntijoiden kanssa varsinaisesta aineiston analysoinnista, sillä se olisi voinut vaikuttaa tutkimukseni lopputulokseen. Teinkin kaiken analyysini vain kirjallisen materiaalin perustella. Koen, että yhteydenotoilla asiantuntijoihin oli vain positiivista vaikutusta, sillä sain niiden avulla varmistettua aineiston oikeellisuuden.

Tutkimukseni eettisyyteen liittyy myös Move! -mittaus- ja palautejärjestelmän aiheuttamat tunteet muun muassa mediassa. Varsinkin vuonna 2018 tapahtuneen sairauskohtauksen ja sen johdosta tapahtuneen kuoleman takia olen pyrkinyt tekemään tutkielmaani eettisesti oikein. Koen tärkeäksi myös nostaa esille, että puolueeton instituutti on kuitenkin tutkinut kuolemaan johtaneen piip-testin ja todennut testin olevan turvallinen (UKK-instituutti, 2018).

5.3 Jatkotutkimusaiheita

Tarkastelin tutkimuksessani, mitä on vaadittu siihen, että Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä on päätyneet osaksi valtion käyttämää biopolitiikkaa. Tutkin asiaa kahdella kysymyksellä, joista toisessa tutkin biopoliittisia diskursseja Move! -mittaus- ja palautejärjestelmä syntyvaiheissa ja toisessa tutkin biopoliittisia diskursseja Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantarjestelmän loppuraportissa.

Analyysin aikana syntyneet diskurssit fyysinen toimintakyky, talous, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä tiedonkeruu ja analyysi olisivat mielenkiintoisia jatkotutkimuksen kohteita. Jatkotutkimusaihe-ehdotukseni olisi haastattelututkimus, jossa haastateltaisiin erikseen tai yhdessä viides- ja kahdeksaluokkalaisia ja selvitettäisiin heidän kokemuksiaan Move! -mittaus- ja palautejärjestelmästä. Heidän vastauksiaan Move! -mittaus- ja palautejärjestelmästä vertailtaisiin loppuraportissa ja syntyvaiheessa muodostuneisiin diskursseihin. Kokemusten avulla voisi ottaa selvää, näkyvätkö esille nousseet diskurssit lasten ja nuorten keskuudessa.

Lisäksi olisi mielenkiintoista pohtia, kuinka biopoliittiset terveyden ja hyvinvoinnin perusteet näkyvät käytännössä. On ymmärrettävää, että lapset saavat fyysisistä testeistään palautteen, mutta jatkotutkimuksessa voitaisiin kuitenkin tutkia, miten lapset kokevat saadun palautteen. Opetushallituksen

sivuilla (2023) mainitaan, kuinka Move!-n tärkeimpänä prioriteettina on saada lapset ja nuoret mukaan huolehtimaan itsenäisesti omasta fyysisestä toimintakyvystään. Tämä tarkoitus nousi esille monesti myös luomisasiakirjoissa sekä loppuraportissa, kuten aiemmin olen jo todennut. Oppilaiden palauteosiossa olevat hymynaamat ja kirjallinen palaute toimivat varmasti osalle oppilaista. Uskoisinkin, että palaute toimii positiivisesti niillä, jotka ovat jo valmiiksi erittäin liikunnallisia. Minua eniten mietityttää lapset ja nuoret, joille on kertynyt huonoja kokemuksia liikunnasta. Kun tällaiset oppilaat saavat heikosti menneiden testien jälkeen palautteen, jonka hymy ei ole yhtä leveä kuin paremmilla oppilailla, voi tämä vahvistaa jo valmiiksi negatiivisia ajatuksia liikunnasta. Tässä varmasti opettajan, terveydenhoitajan ja vanhempien rooli nousee vahvasti esille. Heidän olisi tärkeä pystyä kääntämään huonot tulokset voimavaraksi ja lähteä kehittämään lapsen tai nuoren fyysistä toimintakykyä yhdessä lapsen tai nuoren kanssa. Jatkotutkimusaihe voisi olla kysely- tai haastattelututkimus, jossa verrataan palautteen tavoitteita ja kerättyä aineistoa lasten kokemuksista palautetta koskien.

Move! -mittaus- ja palautejärjestelmällä on haluttu muutosta vanhaan testausjärjestelmään. Vanhat testit ovat vaikuttaneet numeroihin, mitä Move! ei tee. Esimerkiksi tästä syystä vanhat Cooperin-testit ja lihaskuntotestit ovat ennen jättäneet huonoja muistoja kouluajoilta. Yksi jatkotutkimuksen aihe voisikin olla kyselytutkimus, jossa haastateltaisiin Move! -mittaus- ja palautejärjestelmään osallistuneita ja heidän kokemuksiaan testeistä. Näin Move! mittaus- ja palautejärjestelmästä saatuja kokemuksia voitaisiin vertailla kokemuksiin aiemmista kuntotesteistä.

LÄHTEET

- Agamben, G. (1998). *Homo sacer: sovereign power and bare life*. Stanford University Press.
- Agamben, G. (2005) *State of exception*. Chicago: Chicago University Press.
- Alhanen, K. (2007). *Käytännöt ja ajattelu Michel Foucault'n filosofiassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Bourassa, G. N. (2011). Rethinking the Curricular Imagination: Curriculum and Biopolitics in the Age of Neoliberalism. *Curriculum Inquiry*, 41(1), 5–16.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-873X.2010.00528.x>
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education*. Eighth edition. London: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Dean, M. (2010). *Governmentality: power and rule in modern society* (Second edition). SAGE Publications.
- Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: selected interviews and other writings 1972-1977*. Pantheon Books.
- Foucault, M. (1998). *Nietzsche, genealogia, historia*. Teoksessa Foucault/Nietzsche. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Foucault, M. (2010a). *Seksuaalisuuden historia*. Suom. K. Sivenius. Helsinki: Gaudeamus.
- Foucault, M. (2010b). *Turvallisuus, alue, väestö: hallinnallisuuden historia: Collège de Francen luennot 1977–1978*. Suom. A. Paakkari. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Foucault, M. (2005a). *Tiedon arkeologia*. Tampere: Vastapaino.
- Foucault, M. (2005b). *Tarkkailla ja rangaista*. Otava.
- Foucault, M. (2008). *The birth of biopolitics: lectures at the Collège de France, 1978-1979*. Palgrave Macmillan.
- Foucault, M. & Gordon, C. (1980). *Power/knowledge: selected interviews and other writings 1972-1977*. Pantheon Books.

- Gibson, K. & Dempsey, S. (2013). "Make Good Choices, Kid: Biopolitics of Children's Bodies and School Lunch Reform in Jamie Oliver's Food Revolution." *Children's Geographies*.
<http://dx.doi.org/10.1080/14733285.2013.827875>.
- Helén, I. (2005). Genealogia kritiikkinä. *Sociologia*, 42(2), 93–109
- Helén, I. (2016). *Elämän politiikat : yhteiskuntatutkimus Foucault'n jälkeen*. Tutkijaliitto.
- Helén, I. & Jauho, M. (2003). *Terveyskansalaisuus ja elämän politiikka*. Teoksessa Helen, I. & M. Jauho (toim.): *Kansalaisuus ja kansanterveys*, (13–32). Tammer-Paino, Tampere.
- Huhtiniemi, M. (2021). *Fyysisen toimintakyvyn mittaus- ja palautejärjestelmä Move! Mittauskäsikirja*. Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Move_mittauskasikirja_0.pdf
- Huhtiniemi, M. (2022). Syksyn 2021 Move!-mittaukset : fyysinen toimintakyky heikko kahdella viidesosalla koululaisista. *Liikunta ja tiede*, 59(1), 19–23.
- Huhtiniemi, M. (2024). *Move!-2023 : tulokset ja niiden hyödyntäminen liikunnanopetuksessa*. Liito: *Liikunnan ja terveystiedon opettaja*, 28(1), 25–27.
- Hänninen, S., & Karjalainen, J. (1997). *Biovallan kysymyksiä: kirjoituksia köyhyyden ja sosiaalisten uhkien hallinnoimisesta*. Gaudeamus.
- Jakku-Sihvonen, R. (2013). *Oppimistulosten arviointijärjestelmistä ja niiden kehittämishaasteista*. Teoksessa Räsänen, A. (toim.): *Oppimisen arvioinnin kontekstit ja käytännöt*. (13–36). Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy
- Kaisto, J. & Pyykkönen, M. (2010). *Johdanto: Hallinnan analytiikan suuntaviivoja*. Teoksessa Kaisto, J. & Pyykkönen, M. (toim.) *Hallintavalta: Sosiaalisen, politiikan ja talouden kysymyksiä* (7-26). Gaudeamus
- Kauko, J., Takala, T. & Rinne R. (2018), *Comparing Politics of Quality in Education*. Teoksessa. Jaakko Kauko, Risto Rinne and Tuomas Takala (toim), *Politics of Quality in Education: A Comparative Study of Brazil, China, and Russia*, 1–17, London: Routledge.

- Kauko, J., Varjo, J. & Pitkänen H. (2020), "Quality and Evaluation in Finnish Schools," Oxford Research Encyclopedia of Education. Oxford University Press.
- Kuula, A. (2011). Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino.
- Lemke, T. (2011). Biopolitics: An Advanced Introduction. New York University Press. <https://doi.org/10.18574/9780814753378>
- Meuser, M., & Nagel, U. (2009). The expert interview and changes in knowledge production. Teoksessa A. Bogner, B. Littig, & W. Menz. Interviewing experts (17–42). Palgrave Macmillan.
- Ojakangas, M. (2001). *PIETAS - kasvatuksen mahdollisuus*. Helsinki: Summa
- Ojakangas, M. (2005) Impossible dialogue on bio-power: Agamben and Foucault. Foucault Studies, No 2, pp. 5-28.
<https://doi.org/10.22439/fs.v0i2.856>
- Opetushallitus (2023). Move! <https://www.oph.fi/fi/move>
- Piattoeva, N., Kauko, J., Pitkänen, H., & Wallenius, T. (2023). Assessment and Evaluation: Between Global Convergence and Local Specificity. Teoksessa A. Wilkins, Policy Foundations of Education (141-164). (Educational Foundations; Vuosikerta 4). <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202401031028>
- Puumala, E. (2018). Rajojen biopolitiikka: tiedollinen alttius turvapaikkapuhutteluissa. Tiede & Edistys, 3, 196–215.
<https://doi.org/10.51809/te.105292>
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti, Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. (166–168). Gaudeamus.
- Rabinow, P. & Rose, N. (2006). Biopower today. BioSocieties 1, 195–217.
- Rose, N. & Miller, P. (2008). Governing the present: administering economic, social and personal life. Cambridge: Polity press
- Ruglis, J. (2011) Mapping the biopolitics of school dropout and youth resistance. International Journal of Qualitative Studies in Education. Aquatic Insects. Vol. 24, No. 5, September–October 2011, 627–637 ISSN 0951-8398 print/ISSN 1366-5898 online Ó2011 Taylor & Francis

<http://dx.doi.org/10.1080/09518398.2011.600268><http://www.tandfonline.com>

- Salin, K., Huhtiniemi, M., & Jaakkola, T. (2022). Opettajien valmiudet, osaaminen ja koetut haasteet Move! -järjestelmän toteuttamisessa ja oppilaiden toimintakyvyn tukemisessa. *Kasvatus*, 52(5).
<https://doi.org/10.33348/kvt.114935>
- Siippainen, A. (2018). Sukupolvisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio: etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuorohoitopäiväkodissa (Väitöskirja).
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7512-8>
- Simola, H., Rinne, R., Varjo, J., Pitkänen, & Kauko J. (2009), "Quality Assurance and Evaluation (QAE) in Finnish Compulsory Schooling: A National Model or Just Unintended Effects of Radical Decentralisation?" *Journal of Education Policy*, 24 (2): 163–178.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2024). Neuvolat.. <https://stm.fi/neuvolat>
- Syväoja, H., Kantomaa, M., Laine, K., Jaakkola, T., Pyhältö, K., & Tuija, T. (2012). Liikunta ja oppiminen: Tilannekatsaus - lokakuu 2012. (Muistiot; No. 2012:5). Opetushallitus.
http://www.oph.fi/julkaisut/2012/liikunta_ja_oppiminen
- Sääkslahti, A. (2020). Move! kartuttaa arvokasta trenditietoa. *Liikunta ja tiede*, 57(1), 14-16.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2021). Liikuntasuositukset. Luettu 21.11.2022. <https://thl.fi/fi/web/elintavat-ja-ravitsemus/liikunta/liikuntasuositukset>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2024). Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (Move!-mittaukset) 2022. Luettu 1.4.2024.
<https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/kartta?view=LIISeuA013&category=HYVINVOINTIALUE&y=2022>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- UKK-instituutti. (2018). 20 metrin viivajuoksu on turvallinen testi.
<https://ukkinstituutti.fi/ajankohtaista/20-metrin-viivajuoksu-on-turvallinen-testi/>

- Vaahtera, E. (2016). Biopolitics and the repressive hypothesis of the body: the case of swimming training in Finland. *Scandinavian Journal of Disability Research: SJDR*, 18(2).
- Valtioneuvoston asetus koulutuksen arvioinnista 1061/2009.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20091061/1000>
- Van Audenhove, L., & Donders, K. (2019). Talking to People III: Expert Interviews and Elite Interviews. Teoksessa H. Van den Bulck, M. Puppis, K. Donders, & L. Van Audenhove (Eds.), *The Palgrave Handbook of Methods for Media. Policy Research* (179–197). Springer.
- Vedung, E. (2010). Four Waves of Evaluation Diffusion. *Evaluation* (London, England. 1995), 16(3), 263–277.
<https://doi.org/10.1177/1356389010372452>
- Wallenius, T., Juvonen, S., Hansen, P., & Varjo, J. (2018) Schools, accountability and transparency - Approaching the Nordic school evaluation practices through discursive institutionalism
<https://doi.org/10.1080/20020317.2018.1537432>
- Wallenius, T. (2020). Schools, Performance and Publicity: Contrasting the Policy on Publicising School Performance Indicators in Finland with the other Nordic Countries. Doctoral diss. Faculty of Educational Sciences, Helsinki Studies in Education, no. 92. Helsinki: University of Helsinki.
- World Health Organization (WHO) (2010). *Global recommendations on physical activity for health*. Geneva: World Health Organization.

LIITTEET

Liite 1: Dokumenttiaineisto

Hallituksen politiikkariihen kannanotto. 24.2.2009

<https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/367816/vanhasen-hallitus-politiikkariihen-kannanotto-24.2.2009.pdf/b211cbe3-9abe-4303-bd3b-5864dcb5ac92>

Jaakkola, T., Sääkslahti, A., Liukkonen, J., & Iivonen, S. (2012).

Peruskoululaisten fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä. Jyväskylän yliopisto.

Opetusministeriö. (2010). Liikkuva koulu -hanke, Opetusministeriön

työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-849-6>

Opetusministeriö. (2009). Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista, Opetusministeriön julkaisuja 2009:17.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76675/opm17.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2024). Laajat terveystarkastukset,

<https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/kouluterveydenhuolto/terveystarkastukset/laajat-terveystarkastukset>

Valtioneuvosto. (1999). Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelma

15.4.1999. <https://valtioneuvosto.fi/-/67-paaministeri-paavo-lipposen-ii-hallituksen-ohjelma>

Valtioneuvosto. (2007). Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007.

<https://valtioneuvosto.fi/-/69-paaministeri-matti-vanhasen-ii-hallituksen-ohjelma>

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 380/2009.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090380>

Valtioneuvoston kanslia. (2011). Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma.

https://vnk.fi/documents/10616/622966/H0111_Pääministeri+Jyrki+Kataisen+hallituksen+ohjelma.pdf/a49b3eb5-9e98-44c6-bd92-b054bea36f61/H0111_Pääministeri+Jyrki+Kataisen+hallituksen+ohjelma.pdf?version=1.0&t=1424428090000

Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan kehittämislinjoista 18.4.2002.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70093/teliesi.pdf?sequence=1>